

แนวทางการดำเนินการตามนโยบายการขุดลอก
แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ตื้นเขิน
เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดูทกภัยหรือภัยแล้ง

กรมที่ดิน
กระทรวงมหาดไทย

สารบัญ

ลำดับที่	หน้า
1. ความเป็นมา	-
2. แนวทางการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลแหล่งน้ำ เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง	1
3. ขั้นตอนการดำเนินการ กรณีขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย	2
4. การดำเนินการขุดลอก	4
5. แผนผังแสดงขั้นตอนการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย	6
6. ขั้นตอนการดำเนินการ กรณีขุดลอกน่านน้ำ ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	7
7. แผนผังแสดงขั้นตอนการขุดลอกน่านน้ำ ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	11
ระเบียบปฏิบัติและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง	
1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.2/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ (มอบให้กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย)	15
2. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์ที่ต้นเขิน พ.ศ.2547	17
มาตรา 9 ทวิ และบัญชีท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน	21
3. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ (ใช้สำหรับการขุดลอกน่านน้ำที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมการขนส่งทางน้ำ และพาณิชยนาวี)	22
4. คำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 เรื่อง มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตาม พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย	24
หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 (แนบท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546)	25

ลำดับที่

หน้า

5. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928
ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548
เรื่อง นโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง (พร้อมตัวอย่างโครงการ) 30
6. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 1533
ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2548
เรื่อง นโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง (หนึ่งจังหวัดหนึ่งโครงการ) 35
7. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 209/2548 ลงวันที่ 27 เมษายน 2548
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการ
ตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง 37
8. คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 224/2548 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2548
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบาย
ขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง (เพิ่มเติม) 39
9. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 3132
ลงวันที่ 16 กันยายน 2547 เรื่อง มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ 40
10. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0511.3/8819
ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2547 เรื่อง หารือแนวทางปฏิบัติ
(จังหวัดนครสวรรค์หรือปัญหาความแตกต่างระหว่างข้อ 5 ข้อ 6
และการจัดการกับกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกตามระเบียบ
กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ
สาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ.2547) 60
11. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0511.3/588 ลงวันที่ 8 มกราคม 2547
เรื่อง แนวทางดำเนินการเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ
ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ
(จังหวัดชัยภูมิหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการรับคำขอ
และวิธีการเพื่อพิจารณาอนุญาต ฯลฯ ตามมาตรา 120
แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456) 62
12. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/7078
ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2548 เรื่อง ขอเอกสารและสอบสวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
(กรณีกองกำกับการ 3 กองตำรวจป่าไม้ ขอทราบแนวทางปฏิบัติในการขุดลอก) 64

ความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ.2546 รัฐบาลได้มีนโยบายการดำเนินการเกี่ยวกับการขุดลอกห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำเพื่อเป็นการป้องกันแก้ไขปัญหาคูทกภัยและภัยแล้ง ที่ประสบเป็นประจำให้มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ และให้จังหวัดสามารถบูรณาการแผนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัย และภัยแล้งในภาพรวมทั้งจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยมีหลักการว่าให้ประชาชนหรือเอกชนมีส่วนร่วมในการขุดลอก และสามารถที่จะนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปแทนค่าจ้างขุดลอกได้ หรือให้ทางราชการนำไปเป็นประโยชน์ของราชการได้

แนวทางการดำเนินการตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำ เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง

โดย

กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

▶ หลักการ

การดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในอำนาจการดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย และแหล่งน้ำที่อยู่ในอำนาจการดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีเพื่อเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่

- วัตถุประสงค์
- เพื่อฟื้นฟูสภาพของแหล่งน้ำไม่ให้เกิดการตื้นเขิน
- เพื่อให้การคมนาคมทางน้ำสะดวก
- เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง
- เพื่อให้เกิดการระบายน้ำที่ดีเมื่อถึงฤดูฝน
- เพื่อเป็นการป้องกันน้ำท่วม

▶ วิธีการ

● แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย
- ขุดลอกโดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ พ.ศ.2547

● แหล่งน้ำหรือน่านน้ำไทยที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

- ขุดลอกโดยปฏิบัติตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547

▶ สถานการณ์ที่ทำการขุดลอก

- กรณีปกติ เพื่อเป็นการแก้ไขหรือป้องกันในสถานการณ์ปกติ
- กรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อเป็นการแก้ไขหรือป้องกันภัยพิบัติโดยเร่งด่วน

▶ การจัดการวัสดุที่ได้จากการขุดลอก (กรวด หิน ดิน ทราย)

- ให้เป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก
- จ่ายแทนค่าจ้างขุดลอก หากมีส่วนเกินจากค่าจ้างต้องจ่ายค่าตอบแทน กรวด หิน ดิน ทราย คืนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน
- นำไปเป็นประโยชน์ของทางราชการ

ขั้นตอนการดำเนินการ

กรณีขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย

● แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ หมายความว่า ลำราง ห้วย หนอง คลอง บึง บาง และแหล่งน้ำอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่รวมถึงน่านน้ำตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 (ตามนัยข้อ 4 ของระเบียบฯ)

● หน่วยงานเจ้าของโครงการที่จะทำการขุดลอก

- (1) อำเภอ (ตามนัยข้อ 4 ของระเบียบฯ)
- (2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ตามนัยข้อ 4 ของระเบียบฯ)
- (3) หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานของรัฐอื่นๆ (ตามนัยข้อ 7 ของระเบียบฯ)

● การสำรวจแหล่งน้ำที่เหมาะสมที่จะขุดลอก

อำเภอหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำการสำรวจแหล่งน้ำตามอำนาจหน้าที่

● การจัดทำโครงการ

(1) เมื่อสำรวจได้แหล่งน้ำที่เหมาะสมจะขุดลอกแล้ว ให้อำเภอหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำการสำรวจขอบเขต ปักแนวเขตแหล่งน้ำนั้นให้ชัดเจน ถ้าแหล่งน้ำมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ยึดถือแนวเขตตามหลักฐานหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงนั้น (ตามนัยข้อ 5 ของระเบียบฯ)

(2) หน่วยงานเจ้าของโครงการ จัดทำโครงการเพื่อเสนอขอความเห็นชอบต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งรายละเอียดของโครงการประกอบด้วย

- (2.1) หลักการและเหตุผลในการขุดลอก
- (2.2) วัตถุประสงค์
- (2.3) เป้าหมาย
- (2.4) สถานที่ตั้งแหล่งน้ำที่จะทำการขุดลอก
- (2.5) ออกแบบในการขุดลอก เป็นแบบพิมพ์เขียว ระบุขอบเขต ความกว้าง ความยาว และความลึก

(2.6) คำนวณปริมาณกรวด หิน ดิน ทราย ที่คาดว่าจะได้รับการขุดลอก

(2.7) วิธีการที่จะทำการขุดลอก เช่น ใช้เครื่องจักร หรือแรงงานคน

(2.8) ระยะเวลาในการขุดลอก

(2.9) วิธีการจัดการกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอก เช่น ให้เป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก (ตามนัยข้อ 5 ของระเบียบฯ) จ่ายแทนค่าจ้าง หรือให้เป็นประโยชน์ของทางราชการ (ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ)

(2.10) ผู้ที่จะดำเนินการขุดลอก เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการดำเนินการด้วยตนเอง จัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ (ใช้เงินงบประมาณหรือไม่ใช้) หรือให้ประชาชน เอกชน ที่ขุดลอก นำกรวด หิน ดิน ทราย ไปเป็นค่าตอบแทน (ตามนัยข้อ 5 ข้อ 6 ของระเบียบฯ)

(2.11) ผู้รับผิดชอบโครงการ (ตัวอย่างโครงการ ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548)

● การยื่นความประสงค์ขอขุดลอก

(1) หน่วยงานเจ้าของโครงการยื่นความประสงค์ขอขุดลอก โดยยื่นพร้อมโครงการต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ผ่านทางสำนักงานที่ดินจังหวัด

(2) สำนักงานที่ดินจังหวัดตรวจสอบโครงการที่หน่วยงานยื่นขอขุดลอกว่าถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบฯ หรือไม่ อย่างไร

(3) เมื่อหลักฐานครบถ้วนถูกต้องแล้ว สำนักงานที่ดินจังหวัดสรุปเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขอความเห็นชอบ

(กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมาย ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.3/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546)

● การอนุญาต/เห็นชอบ

ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความเห็นชอบโครงการ ถือว่าเป็นการอนุญาตให้ขุดลอกตามโครงการที่เสนอได้ พร้อมกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ขุดลอกถือปฏิบัติ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ (ตามนัยข้อ 9 ของระเบียบฯ)

การดำเนินการขุดลอก

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบแล้ว สำนักงานที่ดินจังหวัดแจ้งให้หน่วยงานเจ้าของโครงการรับทราบเพื่อดำเนินการขุดลอกต่อไป ซึ่งมีแนวทางขุดลอกตามนี้ระเบียบฯ ดังนี้

● กรณีขุดลอกเวลาปกติ

(1) กรณีมีผู้แจ้งความประสงค์จะขุดลอก

- เมื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ประกาศหาผู้ประสงค์ที่จะทำการขุดลอก มีกำหนดไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันประกาศ
- เมื่อได้ผู้ประสงค์จะขุดลอกแล้ว ให้ทำการขุดลอกตามเงื่อนไขที่ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานเจ้าของโครงการกำหนด โดยให้นำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก กรณีนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ แต่เป็นเรื่องที่หน่วยงานเจ้าของโครงการให้ผู้ที่มีผู้ประสงค์จะขุดลอกช่วยขุดลอกแหล่งน้ำฯ โดยให้นำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าตอบแทนในการขุดลอก ไม่ใช่เป็นการตีราคาหรือคิดค่าจ้าง (ตามนัยข้อ 5 ของระเบียบฯ)

(2) กรณีหน่วยงานเจ้าของโครงการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ

(2.1) กรณีใช้เงินงบประมาณว่าจ้าง

- ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่น
  - กรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอก หน่วยงานเจ้าของโครงการสามารถนำไปเป็นประโยชน์ของทางราชการได้
- (ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ)

(2.2) กรณีไม่ใช้งบประมาณ

- ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่น
- ค่าจ้าง ให้จ่ายเป็นกรวด หิน ดิน ทราย แทนเงินงบประมาณ
- การตีราคาค่าจ้าง หน่วยงานเจ้าของโครงการกำหนดค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อเป็นสิ่งที่เปรียบเทียบปริมาณ กรวดหิน ดิน ทราย ที่จะจ่ายแทนค่าจ้าง
- การตีราคากรวด หิน ดิน ทราย ไปจ่ายเป็นค่าจ้าง ให้คิดตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาต ตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดินโดยอนุโลม (ไม่เกินลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท)

- ให้นำค่าจ้างหักกลับกับราคากรวด หิน ดิน ทราย หากกรวด หิน ดิน ทราย มีมูลค่ามากกว่าค่าจ้าง ให้ผู้ขุดลอกจ่ายเงินค่ากรวด หิน ดิน ทราย ส่วนที่เกินคืนให้ทางราชการ เงินนั้นตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ)

○ คำตอบแทน

ให้คิดตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาตตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน (บัญชีไม่เกินลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท)

(ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ)

● กรณีขุดลอกจำเป็นเร่งด่วน

ให้หน่วยงานเจ้าของโครงการทำการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ ไปพลางก่อน แล้วรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันว่าจ้าง กล่าวคือ ต้องมีการจัดทำโครงการเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมรายละเอียดในการว่าจ้าง การขุดลอก กรณีจำเป็นเร่งด่วนนี้ ต้องถือปฏิบัติตามนัยข้อ 6 และข้อ 8 ของระเบียบฯ เนื่องจากเร่งด่วนไม่สามารถที่จะรอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือไม่สามารถประกาศหาผู้แจ้งความประสงค์ตามนัยข้อ 5 ได้ จึงต้องจัดจ้างตามนัยข้อ 6 ไปพลางก่อน แล้วจึงรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบ (ตามนัย ข้อ 8 ของระเบียบฯ)

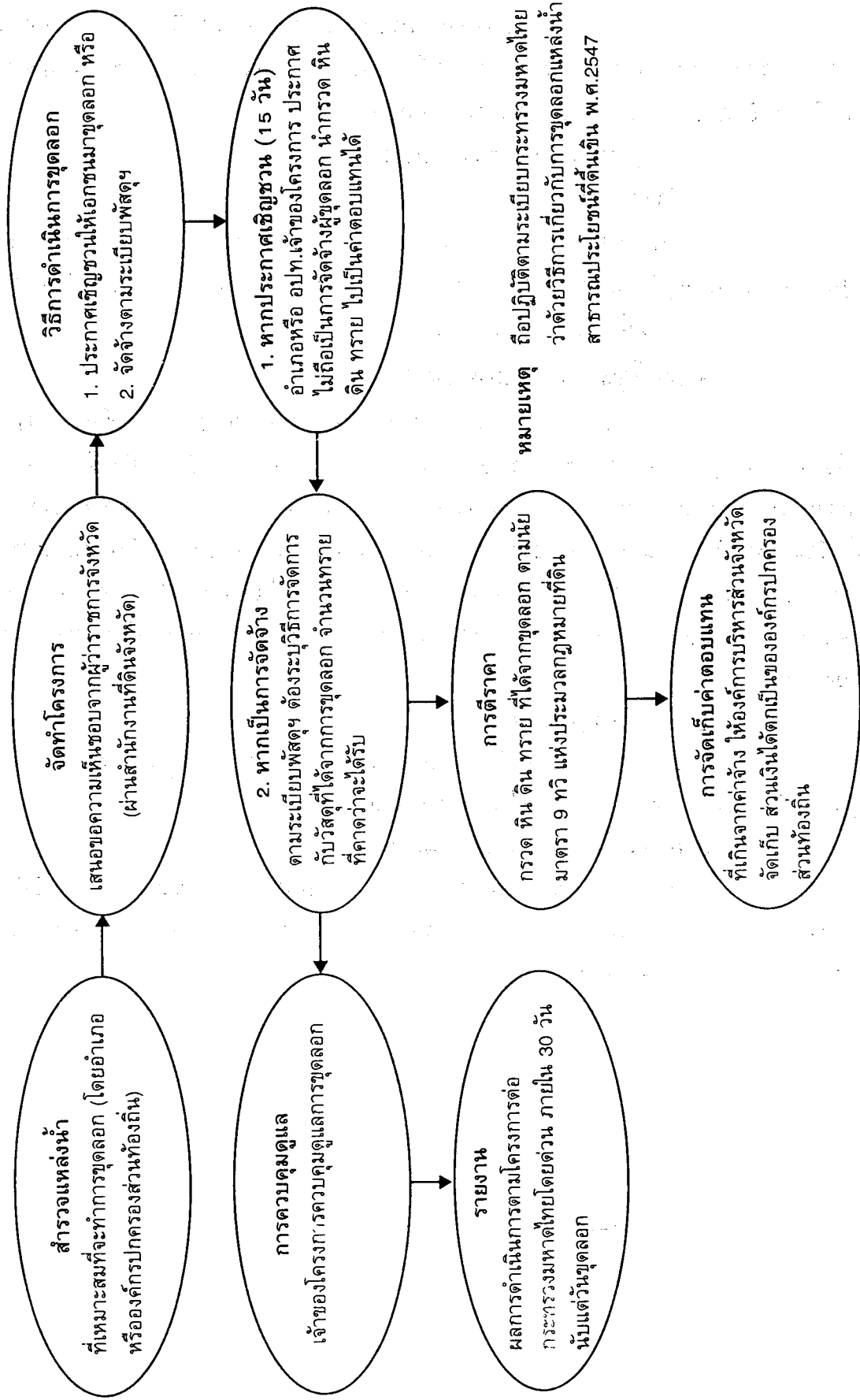
■ การควบคุมดูแล

นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลให้การขุดลอกเป็นไปตามเงื่อนไข (ตามนัยข้อ 10 ของระเบียบฯ)

■ การรายงานผลการดำเนินการ

ให้จังหวัดรายงานต่อกระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน (ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548 และ ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 1533 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2548)

**แผนผังแสดงขั้นตอนการขุดลอก
แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย**

ขั้นตอนการดำเนินการ

กรณีขุดลอกน่านน้ำที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

ด้วยกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีมีคำสั่ง ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ในฐานะ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตให้ทำการขุดลอก กรณีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดูทกภัยหรือภัยแล้ง

- **หน่วยงานเจ้าของโครงการที่จะทำการขุดลอก**

- (1) อำเภอ
- (2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ

- **การสำรวจแหล่งน้ำที่เหมาะสมที่จะขุดลอก**

สำนักงานการขนส่งทางน้ำสาขาย ทำการสำรวจแหล่งน้ำตามอำนาจหน้าที่

- **การจัดทำโครงการ**

(1) เมื่อสำรวจได้แหล่งน้ำที่เหมาะสมจะขุดลอกแล้ว สำนักงานการขนส่งทางน้ำสาขาย ทำการสำรวจขอบเขต ปักแนวเขตแหล่งน้ำนั้นให้ชัดเจน พร้อมออกแบบขุดลอก (ตามนัยข้อ 1 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

(2) หน่วยงานเจ้าของโครงการ จัดทำโครงการเพื่อเสนอขอความเห็นชอบต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งรายละเอียดของโครงการประกอบด้วย

- (2.1) หลักการและเหตุผลในการขุดลอก
- (2.2) วัตถุประสงค์
- (2.3) เป้าหมาย
- (2.4) สถานที่ตั้งแหล่งน้ำที่จะทำการขุดลอก
- (2.5) ออกแบบในการขุดลอก เป็นแบบพิมพ์เขียว ระบุขอบเขต ความกว้าง ความยาว และความลึก
- (2.6) คำนวณปริมาณกรวด หิน ดิน ทราย ที่คาดว่าจะได้รับการขุดลอก
- (2.7) วิธีการที่จะทำการขุดลอก เช่น ใช้เครื่องจักร หรือแรงงานคน
- (2.8) ระยะเวลาในการขุดลอก

(2.9) วิธีการจัดการกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอก เช่น ให้เป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก (ตามนัยข้อ 4 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547) จ่ายแทนค่าจ้าง หรือให้เป็นประโยชน์ของทางราชการ (ตามนัยข้อ 4 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

(2.10) ผู้ที่จะดำเนินการขุดลอก เช่น หน่วยงานเจ้าของโครงการดำเนินการด้วยตนเอง จัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ (ใช้เงินงบประมาณหรือไม่ใช้) หรือให้ประชาชน เอกชน ที่ขุดลอกนำกรวด หิน ดิน ทราย ไปเป็นค่าตอบแทน (ตามนัยข้อ 5 ข้อ 6 ของระเบียบฯ)

(2.11) ผู้รับผิดชอบโครงการ

(ตัวอย่างโครงการ ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548)

● **การยื่นความประสงค์ขอขุดลอก**

(1) หน่วยงานเจ้าของโครงการยื่นความประสงค์ขอขุดลอก โดยยื่นพร้อมโครงการและยื่นคำขออนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินฯ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ผ่านทางสำนักงานที่ดินจังหวัด

(2) สำนักงานที่ดินจังหวัดตรวจสอบโครงการที่หน่วยงานยื่นขอขุดลอกว่าถูกต้องครบถ้วนตามระเบียบฯ หรือไม่ อย่างไร

(3) เมื่อหลักฐานครบถ้วนถูกต้องแล้ว สำนักงานที่ดินจังหวัดสรุปเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขอความเห็นชอบ

(กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมายตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.3/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546)

● **การอนุญาต/เห็นชอบ**

ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความเห็นชอบโครงการ และออกใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินฯ ถือว่าเป็นการอนุญาตให้ขุดลอกตามโครงการที่เสนอได้ พร้อมกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ขุดลอกถือปฏิบัติ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้

การดำเนินการขุดลอก

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบแล้ว สำนักงานที่ดินจังหวัดแจ้งให้หน่วยงานเจ้าของโครงการรับทราบเพื่อดำเนินการขุดลอกต่อไป ซึ่งมีแนวทางขุดลอกตามนัยระเบียบฯ ดังนี้

● กรณีขุดลอกเวลาปกติ

(1) กรณีมีผู้แจ้งความประสงค์จะขุดลอก

- เมื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ประกาศหาผู้ประสงค์ที่จะทำการขุดลอก มีกำหนดไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันประกาศ
- เมื่อได้ผู้ประสงค์จะขุดลอกแล้ว ให้ทำการขุดลอกตามเงื่อนไขที่ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานเจ้าของโครงการกำหนด โดยให้นำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก กรณีนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ แต่เป็นเรื่องที่หน่วยงานเจ้าของโครงการให้ผู้ประสงค์จะขุดลอกช่วยขุดลอกแหล่งน้ำฯ โดยให้นำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าตอบแทนในการขุดลอก ไม่ใช่เป็นการตีราคาหรือคิดค่าจ้าง (ตามนัยข้อ 2 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

(2) กรณีหน่วยงานเจ้าของโครงการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ

(2.1) กรณีใช้เงินงบประมาณว่าจ้าง

- ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่น
  - กรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอก หน่วยงานเจ้าของโครงการสามารถนำไปเป็นประโยชน์ของทางราชการได้
- (ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ)

(2.2) กรณีไม่ใช้งบประมาณ

- ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่น
- ค่าจ้าง ให้จ่ายเป็นกรวด หิน ดิน ทราย แทนเงินงบประมาณ
- การตีราคาค่าจ้าง หน่วยงานเจ้าของโครงการกำหนดค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อเป็นสิ่งที่เปรียบเทียบปริมาณ กรวดหิน ดิน ทราย ที่จะจ่ายแทนค่าจ้าง
- การตีราคากรวด หิน ดิน ทราย ไปจ่ายเป็นค่าจ้าง ให้คิดตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาต ตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดินโดยอนุโลม (ไม่เกินลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท)

- ให้นำค่าจ้างหักกลับกับราคากรวด หิน ดิน ทราย หากกรวด หิน ดิน ทราย มีมูลค่ามากกว่าค่าจ้าง ให้ผู้ขุดลอกจ่ายเงินค่ากรวด หิน ดิน ทราย ส่วนที่เกินคืนให้ทางราชการ เงินนั้นตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(ตามนัยข้อ 4 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

○ คำตอบแทน

ให้คิดตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาตตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน (บัญชีไม่เกินลูกบาศก์เมตรละ 28 บาท)

(ตามนัยข้อ 4 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

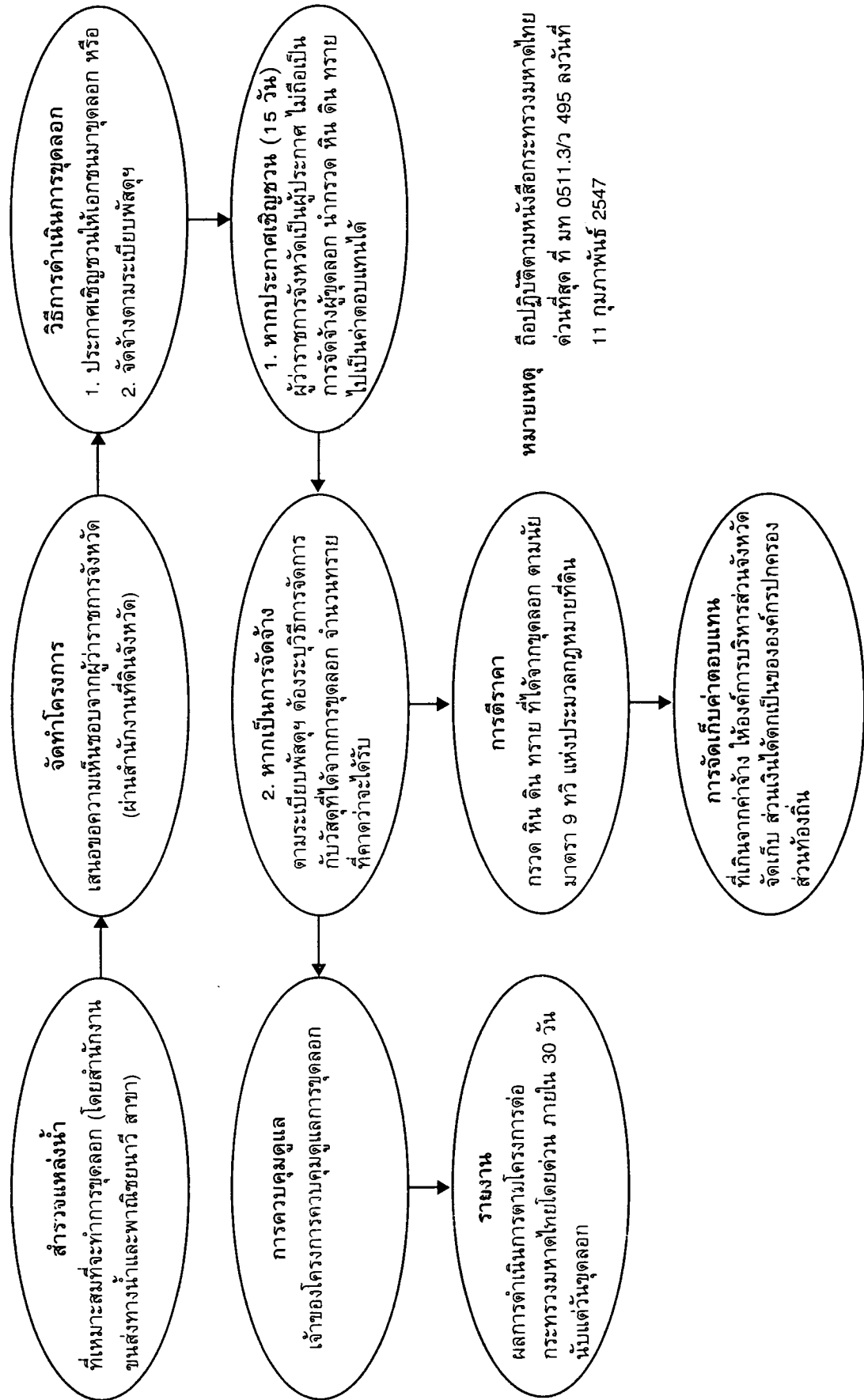
■ การควบคุมดูแล

นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเจ้าของโครงการ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลให้การขุดลอกเป็นไปตามเงื่อนไข และหลักเกณฑ์ท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 (ตามนัยข้อ 3 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547)

■ การรายงานผลการดำเนินการ

ให้จังหวัดรายงานต่อกระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน (ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548 และ ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 1533 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2548)

แผนผังแสดงขั้นตอนการขุดลอก น่านน้ำที่อยู่ในอำนาจดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(สำเนา)

ที่ มท 0208.2/ว 3363

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

6 ตุลาคม 2546

เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดลำพูน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สำเนาหนังสือจังหวัดลำพูน ด่วนที่สุด ที่ ลพ 0017.4/11338 ลงวันที่ 10 กันยายน 2546 จำนวน 1 ชุด
2. สำเนาคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 เรื่อง มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 จำนวน 1 ชุด
3. สำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จำนวน 1 ชุด
4. สำเนาระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ขึ้น พ.ศ.2536 จำนวน 1 ชุด

ด้วยจังหวัดลำพูนได้ขอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการดูแลแม่น้ำ ลำคลอง และการขุดลอก รวมทั้งการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอก โดยให้จังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการดูแล ตัดสินใจ การอนุญาต การขุดลอก แก้ไข เปลี่ยนแปลง ร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำลำคลอง รวมไปถึงการพิจารณาจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกจะทำให้การป้องกันแก้ไขปัญหาอุทกภัยและความแห้งแล้งที่ประสบเป็นประจำมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ซึ่งจะทำให้จังหวัดสามารถบูรณาการแผนงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยและความแห้งแล้งในภาพรวมทั้งจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระทรวงมหาดไทยได้ประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาปัญหาดังกล่าว และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ ไว้ดังนี้

1. การดูแลรักษา และขุดลอกร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำ ลำคลอง และทะเลสาบ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 กรมการขนส่งทางน้ำ และพาณิชยนาวีได้มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการอนุญาต เก็บค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการขุดลอกร่องน้ำดังกล่าว และการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอก

รายละเอียดปรากฏตามคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 ที่ส่งมาพร้อมนี้ สำหรับการพิจารณาอนุญาตและการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกแม่น้ำลำคลองที่เป็นกรวด ททราย และเป็นการจำหน่ายเพื่อนำไปใช้เป็นผลประโยชน์ตอบแทนหรือค่าจ้างในการขุดลอก ให้ขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประกอบคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538

2. การดูแลรักษา และขุดลอก ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล ซึ่งไม่อยู่ในการดูแลรักษาของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 การเข้าไปขุดลอก ทำด้วยประการใดให้เป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่ทราย หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ต้องขออนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประกอบคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 สำหรับการพิจารณาอนุญาตและการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินชั้น พ.ศ.2536 รวมทั้งต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และป่าไม้อีกด้วย

3. กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ

(นายชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง

สำนักกฎหมาย

โทร. 0-2222-2849

(สำเนา)

**ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้น
พ.ศ.2547**

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้น พ.ศ.2536 ให้สามารถรองรับการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วมได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันเหตุการณ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอก แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้น พ.ศ. 2547”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้น พ.ศ.2536

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้ “แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์” หมายความว่า ลำราง ห้วย หนอง คลอง บึง บาง และแหล่งน้ำอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่รวมถึงน่านน้ำตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456

“การขุดลอก” หมายความว่า การขุด ดุด ตัก หรือการกระทำประการอื่นใด ที่เป็นการนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ทับถมอยู่ใต้แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ดินขึ้นขึ้นมาบนพื้นดิน

“นายอำเภอ” ให้หมายความรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้อำนวยการเขตสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร และปลัดเมืองพัทยาด้วย

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

ข้อ 5 เมื่อนายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่กรณีพิจารณาเห็นว่า แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ในท้องที่ใดที่ดินขึ้น สมควรทำการขุดลอก ให้นายอำเภอหรือองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวทำการสำรวจขอบเขต ปักแนวเขตแหล่งน้ำนั้นให้ชัดเจน พร้อมทั้งออกแบบการขุดลอก กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาในการขุดลอกให้แล้วเสร็จ และเสนอเป็นโครงการเพื่อขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วจึงประกาศหาผู้ประสงค์ที่จะทำการขุดลอกมีกำหนดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน นับแต่วันประกาศ

ในกรณีที่แหล่งน้ำนั้นมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ยึดถือแนวเขตตามหลักฐานหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงนั้น

ข้อ 6 กรณีที่ทางราชการพิจารณาแล้วเห็นสมควรที่จะจัดจ้างให้เอกชนทำการขุดลอกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และนายอำเภอ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นประโยชน์ของทางราชการหรือค่าจ้างเอกชนให้นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด

ในกรณีนายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าจ้างเอกชน ให้ตีราคากรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาตตามมาตรา 9 ทวิ ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน โดยอนุโลม แล้วให้หักกลบจากค่าจ้าง และถ้ามีราคาเกินกว่าค่าจ้าง เอกชน ผู้รับจ้างต้องจ่ายเงินค่ากรวด หิน ดิน ทราย ส่วนที่เกินดังกล่าวคืนให้ทางราชการ และให้เงินนั้นตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

ในกรณีที่ปรากฏว่าทรัพย์สินที่ได้จากการขุดลอกเป็นแร่ ทรัพยากรไม้ หรือวัตถุโบราณ ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ข้อ 7 ในกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐอื่นเห็นสมควรจะทำการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ให้นำความในข้อ 5 และข้อ 6 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 8 ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติอันเกิดจากอุทกภัย หรือภัยแล้ง และจำเป็นต้องทำการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน ให้นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการให้เอกชนทำการขุดลอกแหล่งน้ำดังกล่าวไปพลางก่อน แล้วเสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ว่าจ้าง

ข้อ 9 ในการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ดำเนินการขุดลอกปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ราษฎร รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขอื่น ให้ผู้ดำเนินการขุดลอกต้องปฏิบัติและรับผิดชอบในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการก็ได้

เงื่อนไขในการขุดลอก ให้เป็นไปตามข้อกำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 10 ให้นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบ และควบคุมการขุดลอกให้เป็นไปโดยถูกต้องเงื่อนไข

ข้อ 11 ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2547

(ลงชื่อ) วันมูหะมัดนอร์ มะทา

(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 121 ตอนพิเศษ 16 ง
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547

ข้อกำหนดในสัญญาให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ต้นเขิน

ข้อ 1 ผู้รับจ้างต้องทำการขุดลอกให้ถูกต้องตามแบบการขุดลอกหลักเกณฑ์และวิธีการในการขุดลอก และทำการขุดลอกให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

ข้อ 2 ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญหรือเสียหายแก่ราษฎรเป็นต้นว่า กระทำเสียงดังเกินควร ทำกิจการในเวลากลางคืน หรือวาง หรือตั้งอุปกรณ์ในการทำหรือวัตถุต่างๆ เป็นการกีดขวางแก่สาธารณชน

ข้อ 3 ผู้รับจ้างต้องระมัดระวังมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการหรือเอกชน เช่น ปุชนียสถาน โบราณสถาน วัดวาอาราม สำนักสงฆ์ โบราณวัตถุ อาคาร บ้านเรือน หากมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินการของผู้รับจ้างไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายทั้งสิ้น

ข้อ 4 ผู้รับจ้างต้องดำเนินการระหว่างเวลา.....ถึง.....เท่านั้น

ข้อ 5 ผู้รับจ้างต้องดำเนินการด้วยตนเอง จะให้ผู้อื่นดำเนินการหรือโอนสิทธิให้ผู้อื่นไม่ได้ และต้องดำเนินการภายในบริเวณที่ได้รับจ้างเท่านั้น

ข้อ 6 ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ในทางราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ผู้รับจ้างหยุดทำการ ผู้รับจ้างต้องปฏิบัติตามทันที

ข้อ 7 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหรือผู้แทนเข้าไปตรวจบริเวณที่ทำการขุดลอกหรือกิจการที่ผู้รับจ้างกระทำ ผู้รับจ้างต้องอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร

ข้อ 8 ในการดำเนินการขุดลอกหากพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุหรือซากโบราณสถานใดๆ ต้องหยุดดำเนินการและแจ้งให้นายอำเภอพร้อมทั้งมอบโบราณวัตถุที่ขุดพบทั้งหมดต่อนายอำเภอด้วยทันที

ข้อ 9 หากผู้รับจ้างพบซากดึกดำบรรพ์ติดอยู่เป็นกลุ่มก้อนชัดเจนดีต้องหยุดทำการทันที แล้วแจ้งให้นายอำเภอทราบเพื่อแจ้งให้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ทำการตรวจวิเคราะห์ต่อไป

หากพบวัตถุที่เป็นแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ ผู้รับจ้างต้องหยุดกระทำการจนกว่าได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยแร่

ข้อ 10 ถ้าผู้รับจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแบบการขุดลอก หลักเกณฑ์วิธีการหรือข้อกำหนดในสัญญา ไม่ว่าข้อหนึ่งข้อใดดังกล่าวข้างต้น พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้หยุดกระทำการดังกล่าวในที่ดินทั้งหมด หรือแต่บางส่วนได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าว

ข้อ 11 .....

ข้อ 12 .....

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ มท 0511.3/ว 495

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

11 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.2/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546

สิ่งที่ส่งมาด้วย ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ
สาธารณประโยชน์ที่ต้นเขิน พ.ศ.2547

ตามหนังสือที่อ้างถึง กระทรวงมหาดไทยแจ้งแนวทางปฏิบัติการดำเนินงานเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล และแม่น้ำ มาเพื่อทราบ โดยเฉพาะเรื่อง แม่น้ำ ลำคลอง ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ซึ่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุญาต ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้จังหวัดสามารถบูรณาการแผนการป้องกันอุทกภัยและความแห้งแล้งในภาพรวมทั้งจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากจังหวัดมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการระบายน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัยและความแห้งแล้ง ก็ให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

1. การสำรวจแหล่งน้ำที่สมควรขุดลอกให้ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ประกอบกับคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 โดยสั่งการให้สำนักงานขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีในเขตอำนาจ เป็นผู้ทำการสำรวจขอบเขต ปักแนวเขตแหล่งน้ำให้ชัดเจน พร้อมทั้งออกแบบการขุดลอก กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาในการขุดลอกให้แล้วเสร็จโดยอนุโลมตามนัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ต้นเขิน พ.ศ.2547

2. การประกาศเชิญชวน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศหาผู้ประสงค์ที่จะทำการขุดลอก ให้มาแจ้งความประสงค์ที่จะขอขุดลอก มีกำหนดไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันประกาศ

3. การควบคุม กำกับ ดูแล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แนบท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 ดังนี้

(1) การขุดลอกดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์วิทยาทางน้ำ ต่อแนวลำน้ำ ดิ่ง และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง

(2) หากปรากฏว่า ในพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดลอกมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญเช่น สะพาน ฝาย โบราณสถาน จะต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนการดำเนินการขุดลอก

(3) สำหรับการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกให้จังหวัดดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. วัสดุที่ได้จากการขุดลอก ให้ผู้ขุดลอกนำไปเป็นประโยชน์ของตนแทนค่าจ้าง โดยให้ตีราคากวด หิน ดิน ทราย ตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาต ตามมาตรา 9 ทวิ ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดินโดยอนุโลม แล้วให้หักกลับจากค่าจ้าง และถ้ามีราคาเกินกว่าค่าจ้าง ผู้ขุดลอกต้องจ่ายเงินค่ากวด หิน ดิน ทราย ส่วนที่เกินดังกล่าวคืนให้ทางราชการ และให้เงินนั้นตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

ในกรณีที่ปรากฏว่า วัสดุที่ขุดลอกเป็นแร่ ทรัพยากรไม้ หรือวัตถุโบราณ ให้หยุดดำเนินการขุดลอก และให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

จึงเรียนมาเพื่อทราบและปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ

(นายชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0-2622-3469 มท 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร 0-2222-2851

(สำเนา)

คำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

ที่ 498/2546

เรื่อง มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย

เพื่อให้การดูแลรักษาและการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัวยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อให้การป้องกันและการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและความแห้งแล้งเป็นอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีในฐานะ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 จึงมอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2535 ให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดดังต่อไปนี้

1. ให้มีอำนาจอนุญาตเกี่ยวกับการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเดินเรือ การระบายน้ำ การป้องกันอุทกภัยและความแห้งแล้ง และเพื่อการรักษาสภาพแนวลำน้ำที่อยู่ในเขตอำนาจ โดยจะต้องคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ
2. ให้เก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ขุดลอก แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงร่องน้ำทางเรือเดิน ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ.2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และค่าธรรมเนียมการตรวจพิจารณาและสำรวจการขุดลอก แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงร่องน้ำทางเรือเดิน ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 69 (พ.ศ.2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 6) พระพุทธศักราช 2481 เพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดินต่อไป
3. การพิจารณาอนุญาตและการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แนบท้ายคำสั่งนี้
4. เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตให้ผู้ใดขุดลอกตามคำสั่งมอบอำนาจฉบับนี้ ให้สำเนาหนังสืออนุญาตแจ้งให้กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีทราบทุกครั้งด้วย

สั่ง ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2546

(ลงชื่อ) วันชัย ศารทูลทัต

(นายวันชัย ศารทูลทัต)

อธิบดี

กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

(สำเนา)

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก

ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456
 แบบทำยคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546

“มาตรา 120 ให้เจ้าท่ามีหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ และทะเลภายในน่านน้ำไทย

ห้ามมิให้ผู้ใดขุดลอก แกะไข หรือทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาทและให้เจ้าท่าสั่งให้หยุดกระทำการดังกล่าว”

เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเดินเรือ การระบายน้ำ การป้องกันอุทกภัยและความแห้งแล้ง และเพื่อการรักษาสภาพแนวลำน้ำ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ซึ่งอธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีในฐานะ “เจ้าท่า” ได้มอบอำนาจดังกล่าวให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม และชัดเจนยิ่งขึ้น

อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีจึงวางหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินไว้ ดังต่อไปนี้

1. กรณีจังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการขุดลอกหรือจัดให้มีการขุดลอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการระบายน้ำ การป้องกันอุทกภัย และความแห้งแล้ง ในการดำเนินการขุดลอกต้องใช้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 การขุดลอกดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศน์วิทยาทางน้ำ ต่อแนวลำน้ำ ดิ่ง และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง

1.2 หากปรากฏว่าในพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดลอกมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ เช่น สะพาน ฝาย โบราณสถาน จะต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนการดำเนินการขุดลอก

1.3 สำหรับการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอก ให้จังหวัดดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2. กรณีเอกชน หน่วยงานราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ขออนุญาตขุดลอกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเดินเรือ การระบายน้ำ การป้องกันอุทกภัย และความแห้งแล้ง และเพื่อการรักษาสภาพแนวลำน้ำ ต้องดำเนินการดังนี้

2.1 การยื่นคำร้องและการเตรียมเอกสาร

ให้ผู้ขออนุญาตยื่นคำร้องและเตรียมเอกสารหลักฐานและดำเนินการ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ยื่นคำร้องขออนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินตามแบบตัวอย่างแบบ

ท้ายหลักเกณฑ์และวิธีการขุดลอกนี้ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจ โดยแจ้ง วัตถุประสงค์การขุดลอก

2.1.2 สำรวจและจัดทำแผนที่มาตราส่วน ตามความเหมาะสม แสดงแนว ลำน้ำ ความลึกพื้นท้องน้ำ สิ่งก่อสร้างสำคัญอื่นๆ ตามแนวลำน้ำ ขนาด ขอบเขตที่จะขุดและแหล่ง ทิ้งดิน แบนมาจำนวน 3 ชุด โดยต้องเป็นแผนที่แสดงผลการสำรวจไม่เกิน 6 เดือน ก่อนวันยื่น คำร้องขออนุญาตขุดลอก

กรณีเอกชนเป็นผู้ขออนุญาตต้องมีวิศวกรผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมโยธา ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 หรือ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ลงชื่อรับรองในแผนที่ พร้อมแนบสำเนาใบอนุญาตให้เป็น ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

กรณีหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ขออนุญาต ให้เจ้าหน้าที่สายงาน โยธาของหน่วยงานนั้นๆ เป็นผู้สำรวจออกแบบและลงชื่อรับรองในแผนที่

2.1.3 แสดงรายละเอียด อุปกรณ์การขุดลอก วิธีการขุดลอก ปริมาณดิน และการทิ้งดิน

2.1.4 กรณีการขุดลอกเป็นจำนวนมาก หรือที่คาดว่าจะได้มีผลกระทบต่อ บริเวณข้างเคียงในด้านต่างๆ ให้แสดงผลการศึกษาและมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบดังกล่าว แบนมาด้วย

2.1.5 เอกสารหลักฐานอื่นๆ (ถ้ามี)

2.1.6 สำเนาใบเสร็จการชำระเงินค่าธรรมเนียมการยื่นขออนุญาตขุดลอก

2.2 ในการพิจารณาอนุญาต ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

2.2.1 การขุดลอกดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์วิทยาทางน้ำ ต่อแนวลำน้ำ ดิ่ง และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง

2.2.2 หากปรากฏว่าในพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดลอกมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ เช่น สะพาน ฝ่ายโบราณสถาน จะต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนการดำเนินการ ขุดลอก

2.3 สำหรับการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอกให้จังหวัดดำเนินการตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3. กรณีการขุดลอกในแม่น้ำสายหลักที่มีรายชื่อปรากฏแนบท้ายหลักเกณฑ์และวิธี การขุดลอกนี้ ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่หลายจังหวัด หรือเป็นแม่น้ำสายใหญ่ และหรือมีการเดินเรือ หรือมีแนวโน้มที่จะมีการฟื้นฟูสภาพการเดินเรือ ในการพิจารณาอนุญาตขุดลอกนั้นให้พิจารณา ตาม 2. และให้จังหวัดหรือสำนักงานการขนส่งทางน้ำในเขตอำนาจเพื่อให้ความเห็นชอบในรูปแบบ การขุดลอกก่อนพิจารณาอนุญาตด้วย

กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี

คำร้องขอทำการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี สัญชาติ.....ที่อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....ขอยื่นคำร้องเพื่อทำการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน

บริเวณ.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....ขนาด กว้าง.....ยาว.....

ลึก.....ระยะห่างจากฝั่ง.....ตามแผนที่สังเขปที่แนบท้าย

โดยใช้ ๑. เรือ.....เลขทะเบียน.....

๒. เรือ.....เลขทะเบียน.....

๓. เรือ.....เลขทะเบียน.....

๔. เรือ.....เลขทะเบียน.....

ฉะนั้น ขอได้โปรดสั่งให้เจ้าพนักงานไปตรวจ เมื่อไม่เป็นการขัดข้องประการใดแล้ว

ขอได้โปรดออกใบอนุญาตให้ข้าพเจ้าด้วย

.....
ผู้ขออนุญาต

๑. สิ่ง.....

เก็บเงินค่าธรรมเนียมการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินตามกฎกระทรวง

(ลงชื่อ) .....

.....

.....

๒. เสนอ.....

ได้เก็บเงินค่าธรรมเนียมเป็นเงิน.....บาท ตามใบเสร็จรับเงิน

เล่มที่.....เลขที่.....ลงวันที่.....

(ลงชื่อ) .....

.....

.....

๓. สิ่ง.....

ตรวจและพิจารณาแล้วรายงาน

(ลงชื่อ) .....

.....

.....

๔. เสนอ.....

ขอรายงานการตรวจดังนี้

รายการขออนุญาต.....

ผู้ขออนุญาต.....

ตำบลที่ขออนุญาต.....

ความเห็นเจ้าพนักงาน.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ) .....

.....

.....

เนื่องจากการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินในแม่น้ำ จำเป็นต้องมีการควบคุมการขุดลอกอย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้เกิดความเสื่อมสภาพของแม่น้ำ จึงจำเป็นต้องขอทราบรายละเอียดในการประกอบการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แม่น้ำที่จะขอขุดลอกคือ แม่น้ำ.....
2. ตำบลที่จะขอขุดลอกโดยละเอียด.....หมู่ที่.....
3. ความลึกที่จะขุดลงไป.....เมตร
4. ขนาด ความกว้าง ยาว ของพื้นที่ที่ขออนุญาต.....เมตร
5. ระยะห่างจากฝั่ง.....เมตร
6. ถ้ามีสะพานหรือสิ่งก่อสร้างของส่วนราชการให้บอกระยะห่างจากบริเวณที่จะขุดลอกด้วยห่าง.....เมตร
7. แนบแผนที่บริเวณที่จะขออนุญาตขุดลอก และลงตำแหน่งบริเวณที่จะขุดให้ชัดเจน
8. รายละเอียดบริเวณที่ทิ้งวัสดุที่ขุดลอกได้
  - ตำบลที่ทิ้งวัสดุที่ขุดลอกได้.....
  - ขนาด ความกว้าง ยาว ลึก ของพื้นที่ที่ขออนุญาตทิ้งวัสดุที่ขุดลอกได้.....
  - ระยะห่างจากฝั่ง.....
  - แนบแผนที่บริเวณที่จะขออนุญาตทิ้งวัสดุที่ขุดลอกได้
  - แนบหนังสือยินยอมให้กองวัสดุที่ขุดลอกได้จากเจ้าของที่ดิน (ถ้ามี)

ลงชื่อ

(.....)

เจ้าของหรือผู้จัดการ

(สำเนา)

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 928

กระทรวงมหาดไทย

ถนนรัชฎาภิเศก กทม. 10200

28 มีนาคม 2548

เรื่อง นโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

- อ้างถึง 1. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ
 สาธารณประโยชน์ที่ต้นฉบับ พ.ศ.2547
 2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495
 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างโครงการขุดลอกแหล่งน้ำ

ตามที่อ้างถึง กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง หรือป้องกันน้ำท่วม โดยให้กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องความละเอียดตามที่แจ้งแล้ว นั้น

กรณีการแก้ไขปัญหาภัยแล้งหรือการป้องกันน้ำท่วมนี้ ถือเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่ประสบปัญหา โดยแนวทางตามนี้ดังกล่าวข้างต้น สามารถกระทำได้ ดังนี้

1. กรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา นายอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจดำเนินการว่าจ้างเอกชนทำการขุดลอกแหล่งน้ำไปพลางก่อน แล้วจึงเสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบ ภายใน 15 วัน นับแต่วันว่าจ้าง

2. กรณีไม่จำเป็นเร่งด่วน เพื่อเป็นการป้องกัน ให้จังหวัดถือปฏิบัติตามนโยบายฯ และหนังสือเวียนดังกล่าวข้างต้นโดยเคร่งครัด

ดังนั้น เพื่อให้การขุดลอกแหล่งน้ำ สามารถถือปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เกิดประสิทธิภาพ และเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ จึงให้จังหวัดจัดทำโครงการนำร่อง ทั้งในกรณีจำเป็นเร่งด่วน และกรณีไม่จำเป็นเร่งด่วน เพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติในภาพรวมทั้งจังหวัด ซึ่ง

กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำตัวอย่างโครงการชุดลอก เพื่อให้จังหวัดพิจารณาจัดทำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตามรายละเอียดที่ส่งมาพร้อมนี้ เสร็จแล้วให้รายงานกระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช

(นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท.50801-12 ต่อ 365

โทรสาร. 0 2222 1840

โครงการขุดลอก..... (ชื่อแหล่งน้ำ).....

ของ..... (ชื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการ).....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

หลักการและเหตุผล เนื่องจาก..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....ได้ตื้นเขิน ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก เป็นอุปสรรคต่อ
การเดินเรือสัญจรไปมาของราษฎร และ/หรือไม่สามารถเก็บกักน้ำในปริมาณมากพอ เพื่อไว้ใช้ในฤดูแล้ง
ประกอบกับเมื่อถึงฤดูฝน ฝนตกหนัก ทำให้..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... ซึ่งมีสภาพตื้นเขิน ไม่สามารถระบายน้ำ
ลงแม่น้ำได้ดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องทำการขุดลอก..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา
ดังกล่าว อันเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เรื่องการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนของ
ราษฎรที่เกิดจากภัยแล้งและน้ำท่วมได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันเหตุการณ์

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อฟื้นฟูสภาพของ..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... ไม่ให้มีการตื้นเขิน
  2. เพื่อให้การคมนาคมสะดวก
  3. เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง
  4. เพื่อให้เกิดการระบายน้ำที่ดีเมื่อถึงฤดูฝน
  5. เพื่อเป็นการป้องกันน้ำท่วม

เป้าหมาย เพื่อให้ราษฎรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... มีสภาพชีวิต
ความเป็นอยู่ที่ดี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ผลผลิตมากขึ้น มีน้ำสะอาดใช้
ตลอดปี

สถานที่ดำเนินการ พื้นที่ดำเนินการอยู่บริเวณ..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

แบบในการขุดลอก ขุดลอก..... (ชื่อแหล่งน้ำ)..... บริเวณกิโลเมตรที่.....ถึง.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... ความกว้างที่จะทำการขุดลอก
ประมาณ.....เมตร ยาวประมาณ.....เมตร ลึกประมาณ.....เมตร ความลาดเอียง
ประมาณ.....เมตร (ตามแบบพิมพ์เขียวที่แนบมาพร้อมนี้)

วิธีดำเนินการขุดลอก	ใช้รถแม็คโฮและแรงงานคนในการดำเนินการขุดลอก
ระยะเวลาในการดำเนินการ	เริ่มตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ปริมาณกรวด หิน ดิน ทราย	การขุดลอกดังกล่าว คาดว่าจะได้รับปริมาณกรวด หิน ดิน ทราย ประมาณ.....ลูกบาศก์เมตร
วิธีจัดการกรวด หิน ดิน ทราย	1. นำไปเป็นประโยชน์ในทางราชการ 2. ใช้จ่ายเป็นค่าจ้างแก่ผู้ขุดลอก
ผู้ที่จะดำเนินการขุดลอก	1. ผู้เสนอโครงการดำเนินการด้วยตนเอง 2. ผู้เสนอโครงการจะทำการจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ 3. ให้ประชาชนขุดลอกโดยนำ กรวด หิน ดิน ทราย ไปใช้ประโยชน์ได้
ผู้รับผิดชอบโครงการ	(ชื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการ).....

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติ
(.....)

สรุปผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรและหน่วยงาน

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕

ลำดับที่	ชื่อแหล่งน้ำและบริเวณที่ตั้ง	1. หน่วยงานที่รับผิดชอบ 2. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	วัตถุประสงค์ในการพัฒนา	1. วิธีการดำเนินการ 2. การจัดการวัสดุที่ขุดลอกได้ (กรวด หิน ดิน หวาย)	ปริมาณวัสดุขุดลอก (ลูกบาศก์เมตร)	ประมาณการค่าใช้จ่ายในการขุดลอก (รวมค่าแรง ค่ารถ ค่าวัสดุ ค่าจ้าง) (บาท)	มูลค่าที่ดิน ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ได้พัฒนาเป็นแหล่งน้ำประปา (บาท)	ผู้รับผิดชอบงาน	จำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับ (บาท)

(สำเนา)

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 1533

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

24 พฤษภาคม 2548

เรื่อง นโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

- อ้างถึง 1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 928 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2548
 2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 12932 ลงวันที่ 27 เมษายน 2548

ตามที่อ้างถึง กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งให้จังหวัดจัดทำโครงการนำร่อง กรณี การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง โดยให้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติในภาพรวมทั้งจังหวัดเมื่อดำเนินการเสร็จให้รายงานให้ทราบโดยด่วน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะทำงานฯ เพื่อที่จะอำนวยความสะดวก, เร่งรัดผลการดำเนินการ, แก้ไขปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง ตามนโยบายดังกล่าว เพื่อช่วยผลักดันให้นโยบายสัมฤทธิ์ผล นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้รับรายงานจากประธานคณะทำงานฯ ว่า เมื่อคราวการประชุมครั้งที่ 1/2548 วันที่ 13 พฤษภาคม 2548 ที่ประชุมมีมติให้เร่งรัดขอทราบผลการดำเนินการตามนโยบายข้างต้นที่ได้สั่งการแล้วนั้น ดังนั้นจึงขอให้จังหวัดเร่งจัดทำโครงการนำร่อง “หนึ่งจังหวัดหนึ่งโครงการ” ให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2548 หากจังหวัดใดมีข้อขัดข้องหรือเหตุผลประการใดที่ไม่สามารถจะดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวได้ ขอให้รายงานกระทรวงมหาดไทยทราบโดยด่วน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช**

(นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท.50801-12 ต่อ 365

โทรสาร. 0 2222 1840

(สำเนา)

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 12932

ถึง จังหวัดทุกจังหวัด

กรมที่ดินขอส่งสำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 209/2548 ลงวันที่ 27 เมษายน 2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและเร่งรัดการดำเนินการ ตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมภัย หรือภัยแล้ง มาเพื่อโปรดทราบ

กรมที่ดิน

27 เมษายน 2548

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร. 0 2222 1840

(สำเนา)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 209/2548

**เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการ
ตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาคูทกภัย หรือภัยแล้ง**

เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัยหรือภัยแล้ง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ให้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว กระทรวงมหาดไทยจึงมีนโยบายที่จะเร่งรัดการดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ พ.ศ.2547

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงแต่งตั้งคณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัย หรือภัยแล้ง โดยให้มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. องค์ประกอบ

1.1 นายโกสินทร์ เกษทอง	ประธานคณะทำงาน
ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงมหาดไทย	
1.2 รองปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธานคณะทำงาน
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านสาธารณภัย	
และพัฒนาเมือง	
1.3 อธิบดีกรมการปกครอง	คณะทำงาน
1.4 อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	คณะทำงาน
1.5 อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	คณะทำงาน
1.6 อธิบดีกรมที่ดิน	คณะทำงาน
1.7 อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	คณะทำงาน
1.8 อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง	คณะทำงาน
1.9 ผู้แทนกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี	คณะทำงาน
1.10 หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
1.11 หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมป้องกัน	คณะทำงาน
และบรรเทาสาธารณภัย	
1.12 หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมส่งเสริม	คณะทำงาน
การปกครองท้องถิ่น	

1.13 หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง	คณะทำงาน
1.14 หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมที่ดิน	คณะทำงาน
1.15 นายใหญ่ โรจน์สุวนิชกร รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ช่วยราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
1.16 ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
1.17 รองอธิบดีกรมที่ดิน (นายสมศักดิ์ สลิลสิริ)	คณะทำงาน และเลขานุการ
1.18 ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
1.19 ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
1.20 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
1.21 ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

2. อำนาจหน้าที่

- 2.1 อำนวยการและเร่งรัดผลการดำเนินการตามนโยบายชุดлокแหล่งน้ำ
- 2.2 พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบายชุดлокแหล่งน้ำ
- 2.3 ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ พร้อมเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- 2.4 พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2548

(ลงชื่อ) เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช

(นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 224/2548

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบาย
 ขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัยหรือภัยแล้ง (เพิ่มเติม)

ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 209/2548 ลงวันที่ 27 เมษายน 2548 ได้แต่งตั้ง
 คณะทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันและ
 แก้ไขปัญหาคูทกภัยหรือภัยแล้ง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ สมฤทธิ์ผลโดยเร็ว โดย
 กำหนดองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ไปแล้ว นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5)
 พ.ศ.2545 จึงแต่งตั้ง นายสุรพล พงษ์ทศศิริกุล นักปกครอง 10 กระทรวงมหาดไทย เป็นคณะ
 ทำงานอำนวยการและเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบายขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไข
 ปัญหาคูทกภัยหรือภัยแล้ง เพิ่มเติม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2548

(ลงชื่อ) เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช

(นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/ว 3132

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

16 กันยายน 2547

เรื่อง มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ
2. แนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทราย จากแม่น้ำที่ต้นเขิน เพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม

ด้วยในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (กพด.) ครั้งที่ 2/2547 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2547 คณะกรรมการได้ประชุมหารือเรื่องมาตรการแนวทางการดูดทรายที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติ ที่ประชุมจึงมีมติให้กรมที่ดินในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ แจ้งให้จังหวัดดำเนินการกำหนดบริเวณที่สามารถขออนุญาตดูดทราย (Zoning) และหากจังหวัดใดไม่ดำเนินการกำหนด Zoning เพื่อการดูดทรายไว้ กพด. จะไม่พิจารณาเรื่องขออนุญาตดูดทรายของจังหวัดนั้นๆ จนกว่าจะจัดทำ Zoning แล้วเสร็จ

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นด้วยกับมติที่ประชุม กพด. จึงขอให้จังหวัดทุกจังหวัด ดำเนินการดังนี้

1. กำหนด Zoning โดยตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยรองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ ปลัดจังหวัด เป็นประธานคณะทำงาน มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่นหรือตัวแทนผู้บริหารท้องถิ่น และหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เป็นคณะทำงาน และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ เพื่อทำการตรวจสอบพื้นที่ และ Zoning สำหรับจังหวัดที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำการวิจัยและส่งข้อมูล ให้ไปแล้วก็ให้จังหวัดดังกล่าวนำข้อมูลนั้นมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา เมื่อดำเนินการแล้วให้คณะทำงานสรุปเสนอคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย ประจำจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อประกาศให้ประชาชนทราบ ในการประกาศให้ระบุด้วยว่า ประกาศดังกล่าวเป็นเพียงประกาศกำหนดบริเวณเพื่อให้ขออนุญาตดูดทรายได้เท่านั้น ส่วนการจะอนุญาตหรือไม่ ต้องเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายกำหนด แล้วเสร็จแล้วส่งประกาศดังกล่าวให้กระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

สำหรับจังหวัดใดที่ไม่มีพื้นที่ที่จะกำหนดเป็นบริเวณที่สามารถให้ขออนุญาตดูดทรายได้ หรือภายในจังหวัดไม่มีการขออนุญาตดูดทราย ขอให้จังหวัดนำผลการตรวจสอบพื้นที่ของคณะทำงาน เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาแจ้งกระทรวงมหาดไทยทราบต่อไป

อนึ่ง ในการกำหนด Zoning ให้จังหวัดนำแนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทราย จากแม่น้ำที่ต้นเขินเพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาประกอบการพิจารณา

2. ดำเนินการแก้ไขผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดูดทรายและฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทราย โดยถือปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแจ้งให้ผู้ประกอบการภายในจังหวัดทราบ และให้ถือเป็นเงื่อนไขที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการตามนัยดังกล่าวต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ศิวะ แสงมณี

(นายศิวะ แสงมณี)

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านกิจการความมั่นคงภายใน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท. 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร. 0 2222 1840

มาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายในแม่น้ำ

มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การประกอบกิจการขุด ดัก และดูดทราย อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ดังนั้นในการประกอบกิจการดูดทรายจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ดังนี้

1. ด้านอุทกวิทยาและคุณภาพน้ำ

ผลกระทบต่อแหล่งน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินเนื่องจากการประกอบกิจการดูดทราย ซึ่งส่งผลกระทบได้ทั้งต่อปริมาณและคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อเนื่องกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบริเวณใกล้เคียง จึงควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบดังนี้

1.1 ควรมีการกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการฟุ้งกระจายของตะกอนในลำน้ำจากการขุด ดักและดูดทราย ซึ่งควรจะอยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบ ได้แก่ จุดสูบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคหรือผลิตน้ำประปา และเขตรักษาพันธุ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

1.2 กำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการโดยให้ผู้ประกอบการดำเนินการล้างและแต่งทรายบริเวณท่าทรายพร้อมทั้งต้องจัดสร้างบ่อดักตะกอนก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

1.3 ผู้ประกอบการควรหลีกเลี่ยงการดูดทรายในช่วงฤดูแล้งจัดหรือจัดหาแหล่งน้ำอื่นทดแทนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่ออุทกวิทยาน้ำใต้ดินที่ทำให้ปริมาณน้ำในบ่อน้ำตื้นลดน้อยลงจนส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำของชุมชน

2. ด้านคุณภาพอากาศและเสียง

ในการประกอบกิจการดูดทรายจำเป็นต้องใช้เครื่องยนต์ที่ใช้ดูดและคัดแยกขนาดทราย ตลอดจนการขนส่งก่อให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวน คิว้นดำ และการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง จึงควรมีมาตรการควบคุมดังนี้

2.1 ควบคุมให้ดูด คัด แยกขนาด และขนส่งทรายเฉพาะในเวลากลางวัน

2.2 ตรวจสอบและบำรุงรักษาเครื่องยนต์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพดี

2.3 จัดหาวัสดุครอบเครื่องยนต์ดูดทรายรวมทั้งติดตั้งหม้อพักไอเสียของเครื่องยนต์

2.4 ฉีดพรมน้ำบริเวณพื้นที่หน้างานและถนนที่ใช้เป็นเส้นทางขนส่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง

2.5 รถบรรทุกทรายจะต้องใช้ผ้าใบปิดคลุมให้มีลักษณะขนส่ง เพื่อป้องกันการร่วงหล่นของวัสดุและการฟุ้งกระจาย

2.6 จำกัดความเร็วรถบรรทุกทรายที่วิ่งผ่านพื้นที่ชุมชนไม่เกิน 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง

2.7 ถ้ามีเส้นทางขนส่งได้หลายเส้นทาง ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น

3. การพังทลายของดิน

การดูดทรายแม่น้ำเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดสิ่งพังทลาย นอกเหนือจากการกัดเซาะของน้ำตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายในพื้นที่ที่มีศักยภาพการทับถมของทรายอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควบคุม โดยคำนึงถึงปริมาณทรายที่อยู่ในบริเวณนั้น และกำลังการผลิตหรือกำลังเครื่องยนต์ดูดทราย

ส่วนการประกอบกิจการทรายบก มักจะเกิดปัญหาผลกระทบการชะล้างพังทลาย และการทรุดตัวของพื้นดินในพื้นที่ข้างเคียง ดังนั้นเงื่อนไขในการประกอบกิจการ ควรจำกัดและกำหนดขอบเขตพื้นที่และความลึกที่สามารถขุด ตัก และดูดทราย ให้แน่นอนชัดเจน โดยจะต้องห่างจากที่ดินของบุคคลอื่นไม่น้อยกว่า 2 เท่าของความลึกหรือไม่น้อยกว่า 40 เมตร และความลาดชันของบ่อไม่เกิน 1 : 2

4. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การประกอบกิจการทรายบกจำเป็นต้องเปิดหน้าดินออก ซึ่งเป็นการสูญเสียหน้าดินอย่างถาวร แม้กระทั่งหยุดการประกอบกิจการยังก่อปัญหาบ่อทรายร้าง ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้นได้อีก ดังนั้นจึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

4.1 กำหนดพื้นที่ห้ามประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทรายในพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง เช่น พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือเหมาะสมสำหรับการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้มีการลงทุนในด้านระบบชลประทานสำหรับการเกษตร

4.2 กำหนดและวางแผนการเปิดบ่อทราย จัดตั้งภูมิสถาปัตย์ ตลอดจนวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากการหยุดประกอบกิจการดูดทราย และปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

5. ด้านคมนาคมขนส่ง

การขนส่งทราย ส่งผลให้มีปริมาณการจราจรหนาแน่นขึ้น ถนนอาจชำรุดเสียหายเนื่องจากไม่สามารถรองรับน้ำหนักบรรทุกได้และมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้สูงขึ้น จึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

5.1 ในการประกอบการดูดทรายแม่น้ำ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการขนส่งทางน้ำ โดยหลีกเลี่ยงการขนส่งทางบกให้มากที่สุด

5.2 รถบรรทุกทรายจะต้องบรรทุกด้วยน้ำหนักที่ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กรมทางหลวงกำหนดหรือไม่เกินพิกัดที่ถนนเส้นทางนั้นสามารถรองรับได้

5.3 การขนส่งทรายจะต้องขนส่งเฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น

5.4 ต้องปรับปรุงซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพดีและสามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

5.5 ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่นหรือผ่านชุมชน

6. ด้านทัศนียภาพ

6.1 กำหนดให้ผู้ประกอบการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนเปิดบ่อทราย เช่น การจัดตั้งภูมิสถาปัตยกรรมและปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ เพื่อเป็นแนวคั่นบังและลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตลอดจนเป็นแนวกำบังการแพร่กระจายฝุ่นละออง เป็นต้น

6.2 กำหนดให้ผู้ประกอบการจัดการวัสดุเหลือใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น กรวดและดิน โดยรวบรวมและคัดแยกนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

7. มาตรการป้องกันและลดผลกระทบทางด้านสังคม

ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับอำเภอและแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการดูดทราย โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค ได้แก่ ตำรวจ ทหารยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และสำนักงานการขนส่งทางน้ำภูมิภาค เป็นต้น

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ หรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณแปลงดูดทรายที่ได้รับอนุญาต สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงสภาพตลิ่งของลำน้ำให้คงสภาพเดิมตามธรรมชาติ ในส่วนของการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ คือ บริเวณท่าทราย ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมการขุด ดัก และดูดทราย ขั้นตอนการขุด ดัก และดูดทราย และระยะก่อนที่จะสิ้นสุดการขุด ดัก และดูดทราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการขุด ดัก และดูดทราย และเป็นการพัฒนาพื้นที่ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในขั้นตอนการเตรียมการขุด ดัก และดูดทราย

การจัดทำแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ท่าทราย จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องต่อไป ในขั้นการดำเนินการ และขั้นการสิ้นสุดการดำเนินงาน แนวทางการวางแผนการฟื้นฟู จึงต้องดำเนินงานร่วมกับการป้องกันผลกระทบจากการท่าทราย ดังนี้

1.1 จัดให้มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดินในส่วนที่เป็นขอบตลิ่ง โดยดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันการชะล้างแบบร่องลึกบริเวณริมตลิ่งที่

ได้ปรับสภาพพื้นที่เพื่อใช้ในกิจกรรมทำทลาย โดยปลูกหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วในระยะแรกแล้วจึงปลูกไม้โตเร็วหรือพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นภายหลัง

1.2 จัดทำระบบระบายน้ำและถนน ให้เหมาะสมตามความลาดเอียงของสภาพภูมิประเทศและ/หรือสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับทางน้ำธรรมชาติ และโครงข่ายถนนบริเวณใกล้เคียง โดยมีทางระบายน้ำล้น (Spill Way) หรือท่อระบายน้ำควบคุม

1.3 ดำเนินการลดผลกระทบทางด้านทัศนียภาพ โดยการปรับสภาพพื้นที่ให้มีความกลมกลืนกับพื้นที่ใกล้เคียง และ/หรือปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้ โดยการปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ทำทลาย ก่อนการจัดวางเครื่องจักร หรือการปรับสภาพพื้นที่เพื่อลดผลกระทบด้านทัศนียภาพตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้

2. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในระหว่างขั้นตอนการขุด ดัก และดูดทราย

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ระหว่างการทำทลาย สำหรับทรายแม่น้ำ คือ การรักษา สภาพความมั่นคงของขอบตลิ่ง และการรักษาแนวไม้ที่ปลูกโดยรอบพื้นที่ทำทลาย ให้มีความ สมบูรณ์ต่อเนื่องจากขั้นการเตรียมการทำทลายจนถึงขั้นการสิ้นสุดการทำทลาย

3. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังจากการขุด ดัก และดูดทราย

3.1 ภายหลังการสิ้นสุดการขุด ดัก และดูดทราย ในส่วนของการทำทลายแม่น้ำ ซึ่งทำในพื้นที่สาธารณะ ต้องเคลื่อนย้ายเครื่องจักรอุปกรณ์ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจน สาธารณูปโภคต่างๆ ที่ไม่ใช่ประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ออกให้หมด

3.2 ดำเนินการปรับปรุงสภาพพื้นที่บริเวณทำทลายให้เหมาะสมกับรูปแบบการ ใช้ที่ดินที่กำหนดไว้ในแผนงานตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

3.3 กำหนดแผนผังหรือแบบแปลนแสดงอาณาบริเวณทั้งหมดของสถาน ประกอบการขุด ดัก และดูดทราย รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง รายละเอียดเกี่ยวกับแบบแปลนทั้งหมด ของบ่อทรายหรือสถานประกอบการสำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ จากการขุด ดัก และ ดูดทราย การล้างทำความสะอาดและคัดแยกขนาดทราย เป็นต้น

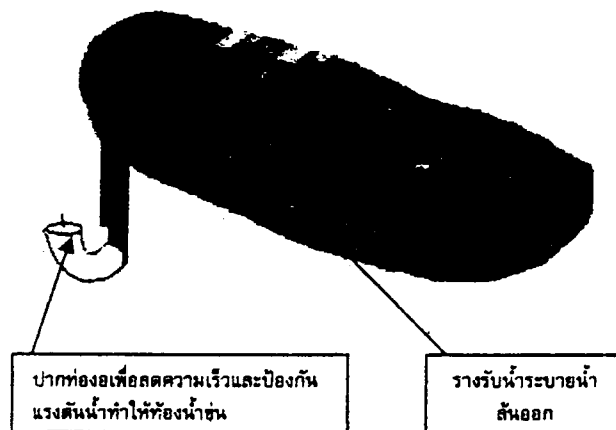
3.4 กำหนดแบบแปลนการติดตั้งเครื่องจักร รายละเอียดเครื่องจักร และการ เลือกสรรเครื่องจักรกล อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการขุด ดัก และดูดทราย ที่มีความ สัมพันธ์กับปริมาณของทรายและคุณสมบัติของทรายในพื้นที่ ตลอดจนผลตอบแทนทางด้าน เศรษฐศาสตร์

วิธีการผลิตและดูทรายที่เหมาะสม

ในการดูทรายแม่น้ำโดยใส่ทรายลงเรือขนทรายหรือการดูทรายขึ้นนางแบบการดูต่อตรง แล้วทิ้งเศษทรายลงในแม่น้ำ พบว่า นอกจากจะทำให้เกิดความขุ่นขึ้นของน้ำในบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังสูญเสียผลพลอยได้จากตะกอนที่ดูขึ้น สำหรับแนวทางในการแก้ไขสามารถแยกตามประเภทการผลิต คือ

การดูทรายในแม่น้ำโดยใช้วิธีดูลงเรือ

เศษตะกอนและเศษดินจะถูกปล่อยลงตามทางน้ำ ซึ่งในกรณีนี้ น้ำนิ่ง ตะกอนบางส่วนจะตกสะสมลงบริเวณพื้นที่บริเวณนั้น แต่ถ้าน้ำไหล พวกที่มีขนาดละเอียดกระแสน้ำพัดไปไกล การแก้ปัญหาทำได้ยาก หากต้องการไม่ให้ตะกอนตกไกล จำเป็นต้องลดความเร็วของตะกอน กล่าวคือรูปแบบเรือที่น้ำล้นออกต้องบังคับให้ไหลไปตามกาบเรือและวางท่อทิ้งดังลงไปให้ใกล้ถึงพื้นที่ท้องน้ำ ซึ่งจะสามารถช่วยเร่งการตกตะกอนถึงพื้นที่ท้องน้ำเร็วขึ้น ดังรูป

การทิ้งและจัดการส่วนที่เป็นตะกอน ในพื้นที่ริมตลิ่ง

ในการผลิตทรายมีการทิ้งตะกอนดินกลับลงตามทางน้ำ ทำให้เกิดความขุ่นขึ้นตามทางน้ำ การขาดการพักตะกอนดินนอกจากส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ยังขาดการใช้ประโยชน์ตะกอนซึ่งเป็นผลพลอยได้ ที่มีองค์ประกอบของทรายละเอียดปนดินและวัชพืช ซึ่งสามารถนำมาใช้ถมที่เพื่อยกระดับพื้นที่ให้พ้นน้ำได้

วิธีการทำที่พักตะกอนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับขนาดพื้นที่การผลิต วิธีที่นิยมใช้ จะมีรูปแบบคล้ายกับการทำเหมืองแร่ คือ การทำเป็นบ่อพัก และวิธีการแบบร่องสวน ความแตกต่างของแต่ละวิธีมีดังนี้

- การขุดบ่อพักตะกอน วิธีนี้ต้องใช้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า 2 ไร่ แบ่งเป็นบ่ออย่างน้อย 2 บ่อ ความลึกไม่น้อยกว่า 2 เมตร หรือระยะช่วงตักของรถขุดตัก โดยเป็นบ่อกักตะกอนและปล่อยให้น้ำขุ่นชั้นตกลบ่อที่หนึ่ง เมื่อน้ำขุ่นชั้นเต็มบ่อพัก น้ำจะไหลไปบ่อที่ 2 โดยปากท่อที่น้ำไหลออกไป บ่อที่ 2 จะอยู่ในระดับน้ำขุ่นถึงน้ำใส น้ำขุ่นจะไหลไปพักอีกครั้งและระบายน้ำใสลงไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมหรือตามทางน้ำต่อไป จุดอ่อนของระบบนี้คือ เมื่อตะกอนเต็ม การขุดลอกนำมาตากหรือขนย้ายออกจะเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่ที่ขอบบ่อพักจะมีขนาดกว้าง สามารถถมที่ขึ้นมาเพื่อยกระดับพื้นที่ให้สูงขึ้น

- การขุดบ่อพักแบบร่องสวน การขุดแบบร่องสวนนี้ รูปแบบคือ การวางเป็นร่องน้ำ ความกว้างของร่องน้ำเท่ากับระยะช่วงตักที่สามารถเอื้อมถึงได้ รูปร่างเป็นร่อง เรียงแถวกัน โดยให้ความยาวรวมของร่องมากกว่า 1,000 เมตร ร่องสวนนี้มีลักษณะคดโค้งไปมา ทำให้ลดความเร็วของน้ำ เร่งให้ตะกอนตกเร็วขึ้น (กรณีที่ไม่สามารถสร้างร่องสวนยาวกว่า 1,000 เมตรได้ ต้องทำให้เกิดการคดโค้งมากที่สุด จึงสามารถกักตะกอนได้หมด) เหลือน้ำใสไหลไปใช้ในการเกษตรหรือกลับไปยังแม่น้ำเมื่อร่องสวนเต็ม สามารถใช้รถขุดตักพักดิน เพื่อดากดินร่อนขนย้ายหรือถมที่ให้สูงขึ้นต่อไป ดังรูป

การขุดแบบร่องสวนให้ตะกอนตกก่อนปล่อยน้ำ

ขุดเลียนแบบทางน้ำและมีลูกขั้นเพื่อให้ตะกอนตก

ในการระบายน้ำที่ผ่านบ่อพัก เพื่อนำไปทิ้งหรือนำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อเป็นการลดปัญหาผดผวนจนควรตกลงกับชาวบ้านที่ต้องการใช้น้ำ สามารถขุดร่องระบายน้ำเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการสำรวจพบว่า บางแหล่งมีการดำเนินการ แต่ส่วนใหญ่ยังปล่อยทิ้งลงน้ำ สิ่งเหล่านี้ควรมีการพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์กับทุกฝ่าย

แนวทางการขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน เพื่อให้ได้น้ำในพื้นที่ที่เหมาะสม

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 3 ก.พ. 2547 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดพื้นที่ (Zoning) ที่เหมาะสมในการขุดลอกคูคลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งนั้น

ในการดำเนินการดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำเกณฑ์กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ในการขุดลอกและเสนอหลักปฏิบัติในการขออนุญาตดูดทราย วิธีการผลิตและดูดทรายที่เหมาะสมพร้อมกับมาตรการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังการดูดทรายแม่น้ำเพื่อให้หน่วยปฏิบัติในระดับจังหวัดรับไปดำเนินการต่อไป

2. เกณฑ์กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม (Zoning) ในการขุดลอกคู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

2.1 การกำหนดพื้นที่เพื่อการพิจารณา

การขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้น้ำในการแก้ไขปัญหายากแล้ง ได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

ก) เป็นพื้นที่ที่คาดว่าจะประสบภัยแล้งปี 2547 ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ข) ไม่เป็นพื้นที่ต้นน้ำ

ค) ไม่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

ง) ไม่เป็นแหล่งน้ำเก็บกักน้ำผิวดินของส่วนราชการ

จ) ไม่เป็นพื้นที่ดินเค็ม

ฉ) ไม่เป็นพื้นที่ป่าชายเลน

ข) ในกรณีที่เป็นการดูดทรายต้องอยู่ในพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสมในการดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน ตามเกณฑ์ของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ - การดำเนินการให้คำนึงถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น

2.2 แผนที่แสดงพื้นที่ พื้นที่ที่เหมาะสม (Zoning) ในการขุดลอกคู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

ผลของการใช้เกณฑ์การขุดลอก คู คลอง และดูดทรายจากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้น้ำในการแก้ไขปัญหายากแล้ง ข้อ ก) ถึง ข) ได้แสดงให้เห็นปรากฏ ในรูปที่ 1 โดยแสดงพื้นที่ที่คาดว่าจะประสบความแห้งแล้ง ของ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวง

มหาดไทย เป็นพื้นที่สีเขียว หลังจากกันพื้นที่ที่เป็นข้อจำกัดตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะได้พื้นที่สีน้ำเงินเป็นพื้นที่เหมาะสมในการขุดลอกคู คลอง จากแม่น้ำที่ตื้นเขินในพื้นที่คาดว่าจะประสบภัยแล้ง

เมื่อนำข้อจำกัดข้อ ข) ตามเกณฑ์ของกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาประกอบจะได้พื้นที่สีแดง เป็นพื้นที่เหมาะสมในการดูดทราย จากแม่น้ำที่ตื้นเขิน

3. หลักปฏิบัติในการขออนุญาตดูดทราย

3.1 หลักเกณฑ์การพิจารณา พื้นที่ที่เหมาะสมเพื่ออนุญาตให้ดูดทราย

1) ห้ามการดูดทรายในเขตคั้งน้ำ และต้องอยู่ห่างจากคั้งน้ำในระยะที่เห็นว่าการดูดทรายในแปลงที่ขออนุญาตต้องไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางการระบายน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดการพังทลายของตลิ่งบริเวณคั้งน้ำได้ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเห็นว่าบริเวณคั้งน้ำมีปริมาณทรายเพียงพอที่จะดูดทรายได้ต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน เช่น กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กรมชลประทาน เป็นต้น

2) ต้องอยู่ห่างจากบ้านเรือนราษฎร วัด โรงเรียน ทรัพย์สินของทางราชการ และเอกชนในระยะไม่ต่ำกว่า 500 เมตร

3) ต้องห่างจากสะพาน เขื่อน ฝายกันน้ำ ไม่ต่ำกว่า 1 กิโลเมตร หรือตามที่คณะกรรมการดูดทรายประจำจังหวัดพิจารณากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

4) พื้นที่ดูดทรายต้องไม่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวนิยมไปชมหรือพักผ่อนดังนี้

ก. หาดทรายที่มีความกว้างเพียงพอ และประชาชนนิยมไปพักผ่อนหรือตั้งแคมป์ เช่น หาดท่าล้อ แม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี หาดริมแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

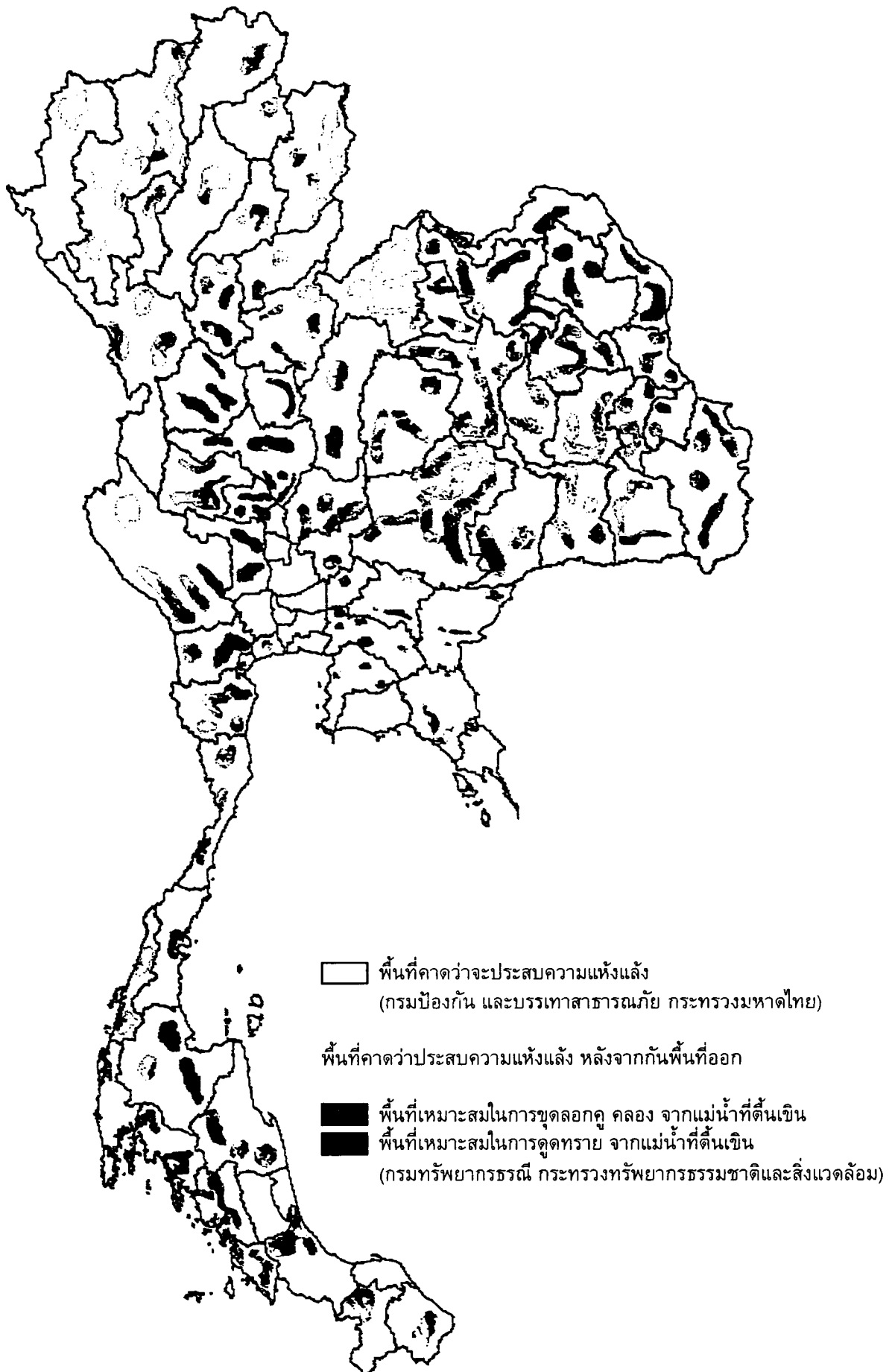
ข. แก่งหินหรือโขดหิน ซึ่งปรากฏอยู่ในบริเวณต้นน้ำลำธาร เช่น แม่น้ำแควน้อย แควใหญ่ แม่น้ำกก แม่น้ำปิง เป็นต้น

ค. บริเวณที่ใช้ล่องเรือ ล่องแพ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำแควน้อย เป็นต้น

ง. บริเวณที่ระบุเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5) พื้นที่ดูดทรายต้องไม่อยู่ในพื้นที่ที่ตั้งของแหล่งโบราณ โบราณคดี หรือสถานที่ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น เจดีย์ เมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

6) พื้นที่การดูดทรายควรอยู่กึ่งกลางน้ำ และมีเขตพื้นที่หรือแปลงที่ขออนุญาตห่างจากตลิ่ง (นับจากเขตที่น้ำขึ้นสูงสุด) แต่ละด้านไม่ต่ำกว่า 20 เมตร ความลาดเอียงไม่น้อยกว่า 1 ต่อ 10 และความกว้างของแปลงขออนุญาตไม่ควรเกิน 40 เมตร ยกเว้นแม่น้ำบางสายที่แคบ

รูปที่ 1 แสดงพื้นที่คาดว่าจะประสบภัยแล้ง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการขุดลอก คู คลอง และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการดูแลรักษา

หรือมีความกว้างไม่พอ ข้อกำหนดขนาดของแปลงที่ขออนุญาตจึงอาจปรับเปลี่ยนตามข้อเสนอแนะกรรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีและกรมชลประทานตามความเหมาะสมต่อไป

7) กรณีมีพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบในระยะ 100 เมตร มีการพังทลายของตลิ่งอยู่แล้วต้องตรวจสอบดูว่า หากอนุญาตให้ดูดทรายจะก่อให้เกิดปัญหาการพังทลายของตลิ่งเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมดังนี้

- ถ้าตลิ่งแม่น้ำบริเวณใกล้เคียงแปลงที่ขออนุญาตมีลักษณะเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทรายจะเกิดปัญหาการพังทลายของดินง่ายกว่าดินเหนียว

- บริเวณที่เกิดการพังทลายของตลิ่งอยู่ด้านเหนือหรือใต้ของแปลงที่ขออนุญาต (ในลักษณะตามการไหลของน้ำ) หากจุดพังทลายของตลิ่งอยู่ด้านเหนือหรือใต้ของแปลงที่ขออนุญาตตามลำน้ำแล้ว ผลกระทบต่อการพังทลายของตลิ่งที่มีอยู่แล้ว ก็จะทวีสะสมเพิ่มขึ้นได้ง่าย และรุนแรงกว่าจุดพังทลายที่อยู่ด้านใต้ของแปลงที่ขออนุญาต

- ต้องตรวจสอบเรื่องความลาดชันของพื้นที่ท้องน้ำ ตามข้อเสนอแนะประกอบการพิจารณาอนุญาตดูดทรายข้างท้ายประกอบด้วย

8) กรณีที่ทางน้ำมีความกว้างน้อยกว่า 40 เมตร ให้พิจารณาการขุดลอกคุคลองและดูดทรายที่ตอนกลางของทางน้ำ โดยให้มีระยะห่างจากตลิ่งไม่น้อยกว่า 1/4 ของความกว้างของทางน้ำ และต้องระวังปัญหาตลิ่งพังที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมาก ถ้าหลีกเลี่ยงได้ ควรหลีกเลี่ยงการขุดลอกและดูดทรายจากทางน้ำที่มีความกว้างน้อยกว่า 40 เมตร

3.2 ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาในการอนุญาตให้ดูดทราย

1. บริเวณที่จะอนุญาตให้ทำการดูดทราย ควรเป็นบริเวณที่ได้ผ่านการสำรวจและตรวจสอบจากกรรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีและกรมชลประทานเสียก่อน

2. การอนุญาตขุดหรือดูดทรายในพื้นที่ใดจะต้องคำนึงถึงปริมาณของทรายที่มีอยู่เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ปริมาณทรายจะประกอบด้วยปริมาณทรายที่มีอยู่เดิมกับปริมาณทรายของผู้ประกอบการฯ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการดูดทรายทำการดูดทรายมากกว่าปริมาณทรายที่จะมีแล้ว ในระยะยาวจะมีผลทำให้ตลิ่งพังได้

3. หลักเกณฑ์ของกรรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอกร่องน้ำฯ ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ ควรนำมาประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย คือ

- ต้องไม่กีดขวางทางน้ำ และไม่ใช่อุปสรรคต่อการขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการขนส่งทางน้ำ

- ต้องไม่ทำให้ตลิ่งพังและไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพร่องน้ำทางเรือเดิน หรือให้สภาพของท้องน้ำลดระดับต่ำลง

4. ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการดูดทรายมีหลายประเภท เช่น ใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินของกรรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ใบอนุญาตให้ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติของ

กรมป่าไม้ และใบอนุญาตให้ดูทรัพยากรตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ เป็นต้น และระยะเวลาการขออนุญาต และอายุการใช้ใบอนุญาตก็มีความแตกต่างกัน เมื่อผู้ขออนุญาตประกอบการดูทรัพยากรได้ยื่นขออนุญาตฯ ต่อคณะกรรมการฯ แต่มิได้ดำเนินการขออนุญาตฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นไปพร้อมกันจึงมักเกิดปัญหา ทำให้จังหวัดไม่สามารถออกใบอนุญาตให้ได้ และเป็นมูลเหตุที่ทำให้การละเมิดเงื่อนไข และมีการลักลอบดูทรัพยากรหรือกระทำความผิดกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดเงื่อนไขหรือกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น จังหวัดจะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้ขออนุญาตให้ดำเนินการขออนุญาตฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน และในการประชุมฯ ควรให้ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตประเภทอื่นๆ เข้าร่วมประชุมและออกไปตรวจสอบพร้อมกับคณะกรรมการฯ ด้วยทุกครั้ง

5. คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตดูทรัพยากรประจำจังหวัดที่มีได้รับมอบอำนาจพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากรจากคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง) และต้องเสนอผลการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากรให้คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง) พิจารณารวมถึงกรณีที่คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาไม่อนุญาตและไม่ขอต่ออายุใบอนุญาตฯ ด้วย

3.3 ขั้นตอนการขออนุญาตดูทรัพยากร

การขออนุญาตดูทรัพยากรตามนัยมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น ผู้ขออนุญาตจะดำเนินการต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง) และได้รับใบอนุญาตจากจังหวัดแล้ว และในกรณีที่การขออนุญาตดูทรัพยากรไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใด ก็จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ ด้วย

1. ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 (เรื่องราวขออนุญาตตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน) พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตดูทรัพยากรต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่โดยแสดงวัตถุประสงค์และเหตุผลที่ขออนุญาต

2. มีการตรวจสอบสภาพพื้นที่

3. คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากรประจำจังหวัดพิจารณา

4. คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง) พิจารณา

3.4 คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 เห็นชอบคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรัพยากร (ส่วนกลาง) ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอชื่อประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ประธานกรรมการ
2. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	กรรมการ
3. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน	กรรมการ
4. อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน	กรรมการ
5. อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี หรือผู้แทน	กรรมการ

6. อธิบดีกรมชลประทาน หรือผู้แทน	กรรมการ
7. เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
8. ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตจังหวัดที่มีการขออนุญาตดูทราย หรือผู้แทน	กรรมการ
9. ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
10. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
11. อธิบดีกรมประมง หรือผู้แทน	กรรมการ
12. ผู้แทนส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะเจ้าของเรื่อง	กรรมการ
13. ผู้อำนวยการกองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ สป.	กรรมการและ เลขานุการ
14. ผู้แทนกองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ สป.	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฯ ชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

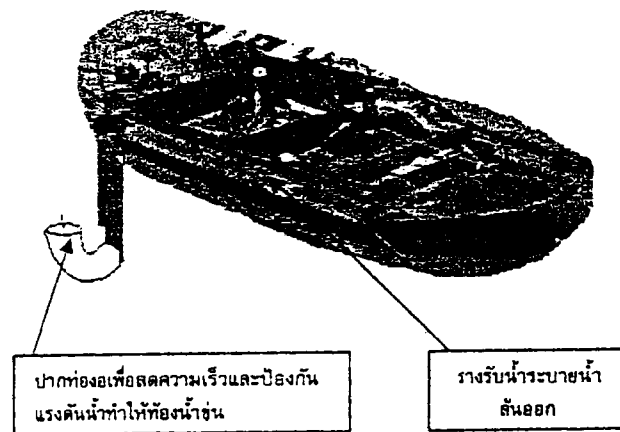
1. พิจารณาอนุญาตให้ทำการดูทรายในเขตพื้นที่จังหวัดต่างๆ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้อง เกี่ยวกับการดูทรายทั้งปวง
3. พิจารณาวางระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุญาตดูทราย ให้เป็นแบบแผนที่ดีของทางราชการ
4. มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ และคณะกรรมการพิจารณาให้ดูทรายประจำจังหวัดเพื่อมอบอำนาจการอนุญาตให้ดูทรายแทนคณะกรรมการได้ตามที่เห็นสมควร
5. เชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาให้ชี้แจงข้อเท็จจริงต่างๆ
6. พิจารณาในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูทราย

3.5 วิธีการผลิตและดูทรายที่เหมาะสม

ในการดูทรายแม่น้ำโดยใส่ทรายลงเรือขนทรายหรือการดูทรายขึ้นฉางแบบการดูต่อตรง แล้วทิ้งเศษทรายลงในแม่น้ำ พบว่า นอกจากจะทำให้เกิดความขุ่นขึ้นของน้ำในบริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังสูญเสียผลพลอยได้จากตะกอนที่ดูขึ้น สำหรับแนวทางในการแก้ไขสามารถแยกตามประเภทการผลิต คือ

การดูทรายในแม่น้ำโดยโดยใช้วิธีดูลงเรือ

เศษตะกอนและเศษดินจะถูกปล่อยลงตามทางน้ำ ซึ่งในกรณีน้ำนิ่ง ตะกอนบางส่วนจะตกสะสมลงบริเวณพื้นที่บริเวณนั้น แต่ถ้าน้ำไหล พวกที่มีขนาดละเอียดกระแสน้ำพัดไปไกล การแก้ปัญหาทำได้ยาก หากต้องการไม่ให้ตะกอนตกไกล จำเป็นต้องลดความเร็วของตะกอน กล่าวคือรูปแบบเรือที่น้ำล้นออกต้องบังคับให้ไหลไปตามกาบเรือและวางท่อทิ้งดิ่งลงไปให้ใกล้ถึงพื้นท้องน้ำ ซึ่งจะสามารถช่วยเร่งการตกตะกอนถึงพื้นท้องน้ำเร็วขึ้น ดังรูป

การทิ้งและจัดการส่วนที่เป็นตะกอน ในพื้นที่ริมตลิ่ง

ในการผลิตทรายมีการทิ้งตะกอนดินกลับลงตามทางน้ำ ทำให้เกิดความขุ่นข้นตามทางน้ำ การขาดการพักตะกอนดินนอกจากส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ยังขาดการใช้ประโยชน์ตะกอนซึ่งเป็นผลพลอยได้ ที่มีองค์ประกอบของทรายละเอียดปนดินและวัชพืช ซึ่งสามารถนำมาใช้ถมที่เพื่อยกระดับพื้นที่ให้พ้นน้ำได้

วิธีการทำที่พักตะกอนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับขนาดพื้นที่การผลิต วิธีที่นิยมใช้ จะมีรูปแบบคล้ายกับการทำเหมืองแร่ คือ การทำเป็นบ่อพัก และวิธีการแบบร่องสวน ความแตกต่างของแต่ละวิธีมีดังนี้

- การขุดบ่อพักตะกอน วิธีนี้ต้องใช้พื้นที่ไม่ต่ำกว่า 2 ไร่ แบ่งเป็นบ่ออย่างน้อย 2 บ่อ ความลึกไม่น้อยกว่า 2 เมตร หรือระยะช่วงตักของรถขุดตัก โดยเป็นบ่อกักตะกอนและปล่อยให้น้ำขุ่นข้นตกลงบ่อที่หนึ่ง เมื่อน้ำขุ่นข้นเต็มบ่อพัก น้ำจะไหลไปบ่อที่ 2 โดยปากท่อที่น้ำไหลออกไปบ่อที่ 2 จะอยู่ในระดับน้ำขุ่นถึงน้ำใส น้ำขุ่นจะไหลไปพักอีกครั้งและระบายน้ำใสลงไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมหรือตามทางน้ำต่อไป จุดอ่อนของระบบนี้คือ เมื่อตะกอนเต็ม การขุดลอกนำมาตากหรือขนย้ายออกจะเสียค่าใช้จ่าย เว้นแต่ที่ขอบบ่อพักจะมีขนาดกว้าง สามารถถมที่ขึ้นมาเพื่อยกระดับพื้นที่ให้สูงขึ้น

- การขุดบ่อพักแบบร่องสวน การขุดแบบร่องสวนนี้ รูปแบบคือ การวางเป็นร่องน้ำ ความกว้างของร่องน้ำเท่ากับระยะช่วงตักของรถขุดตักสามารถเอื้อมถึงได้ รูปร่างเป็นร่อง เรียงแถวกัน โดยให้มีความยาวรวมของร่องมากกว่า 1,000 เมตร ร่องสวนนี้มีลักษณะคดโค้งไปมา ทำให้ลดความเร็วของน้ำ เร่งให้ตะกอนตกเร็วขึ้น (กรณีที่ไม่สามารถสร้างร่องสวนยาวกว่า 1,000 เมตรได้ ต้องทำให้เกิดการคดโค้งมากที่สุด จึงสามารถกักตะกอนได้หมด) เหลือน้ำใสไหลไปใช้ในการเกษตรหรือกลับไปยังแม่น้ำเมื่อร่องสวนเต็ม สามารถใช้รถขุดตักพักดิน เพื่อดากดินรอขนย้ายหรือถมที่ให้สูงขึ้นต่อไป ดังรูป

ในการระบายน้ำที่ผ่านบ่อพัก เพื่อนำไปทิ้งหรือนำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อเป็นการลดปัญหามวลชนควรตกลงกับชาวบ้านที่ต้องการใช้น้ำ สามารถขุดร่องระบายน้ำเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการสำรวจพบว่า บางแหล่งมีการดำเนินการ แต่ส่วนใหญ่ยังปล่อยทิ้งลงน้ำ สิ่งเหล่านี้ควรมีการพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์กับทุกฝ่าย

3.6 มาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูพื้นที่ ขุด ตัก และดูดทรายในแม่น้ำ

การประกอบกิจการขุด ตัก และดูดทราย อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ดังนั้นในการประกอบกิจการทรายจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลกระทบหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ดังนี้

1. ด้านอุทกวิทยาและคุณภาพน้ำ

ผลกระทบต่อแหล่งน้ำทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินเนื่องจากการประกอบกิจการดูดทราย ซึ่งส่งผลกระทบได้ทั้งต่อปริมาณและคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อเนื่องกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบริเวณใกล้เคียง จึงควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ ดังนี้

1.1 ควรมีการกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการพังกระจายของตะกอนในลำน้ำจากการขุด ตักและดูดทราย ซึ่งควรจะอยู่ห่าง

จากพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการได้รับผลกระทบ ได้แก่ จุดสูบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคหรือผลิตน้ำประปา และเขตรักษาพันธุ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

1.2 กำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการโดยให้ผู้ประกอบการดำเนินการล้างและแต่งทรายบริเวณท่าทรายพร้อมทั้งต้องจัดสร้างบ่อดักตะกอนก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

1.3 ผู้ประกอบการควรหลีกเลี่ยงการดูดทรายในช่วงฤดูแล้งจัดหรือจัดหาแหล่งน้ำอื่นทดแทนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่ออุทกวิทยาน้ำใต้ดินที่ทำให้ปริมาณน้ำในบ่อน้ำตื้นลดน้อยลงจนส่งผลกระทบต่อการใช้ในน้ำของชุมชน

2. ด้านคุณภาพอากาศและเสียง

ในการประกอบกิจการดูดทรายจำเป็นต้องใช้เครื่องยนต์ที่ใช้ดูดและคัดแยกขนาดทราย ตลอดจนการขนส่งก่อให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวน คับคั่ง และการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง จึงควรมีมาตรการควบคุมดังนี้

2.1 ควบคุมให้ดูดคัดแยกขนาด และขนส่งทรายเฉพาะในเวลากลางวัน

2.2 ตรวจสอบและบำรุงรักษาเครื่องยนต์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดี

2.3 จัดหาวัสดุครอบเครื่องยนต์ดูดทราย รวมทั้งติดตั้งหม้อพักไอเสียของเครื่องยนต์

2.4 ฉีดพรมน้ำบริเวณพื้นที่หน้างานและถนนที่ใช้เป็นเส้นทางขนส่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาการฟุ้งกระจายของฝุ่นละออง

2.5 รถบรรทุกทรายจะต้องใช้ผ้าใบปิดคลุมให้มิดชิดขณะขนส่ง เพื่อป้องกันการร่วหล่นของวัสดุและการฟุ้งกระจาย

2.6 จำกัดความเร็วรถบรรทุกทรายที่วิ่งผ่านพื้นที่ชุมชนไม่เกิน 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง

2.7 ถ้ามีเส้นทางขนส่งได้หลายเส้นทาง ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น

3. การพังทลายของดิน

การดูดทรายแม่น้ำเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดสิ่งพังทลาย นอกเหนือจากการกัดเซาะของน้ำตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรกำหนดพื้นที่ที่อนุญาตให้ดูดทรายในพื้นที่ที่มีศักยภาพการทับถมของทรายอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควบคุม โดยคำนึงถึงปริมาณทรายที่อยู่ในบริเวณนั้นและกำลังการผลิตหรือกำลังเครื่องยนต์ดูดทราย

ส่วนการประกอบกิจการทรายบก มักจะเกิดปัญหาผลกระทบการชะล้างพังทลายและการทรุดตัวของพื้นดินในพื้นที่ข้างเคียง ดังนั้นเงื่อนไขในการประกอบกิจการ ควรจำกัดและกำหนดขอบเขตพื้นที่และความลึกที่สามารถขุด ดัก และดูดทราย ให้แน่นอนชัดเจน โดยจะต้องห่างจากที่ดินของบุคคลอื่นไม่น้อยกว่า 2 เท่าของความลึกหรือไม่น้อยกว่า 40 เมตร และความลาดชันของบ่อไม่เกิน 1 : 2

4. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การประกอบกิจการทรายบกจำเป็นต้องเปิดหน้าดินออก ซึ่งเป็นการสูญเสียหน้าดินอย่างถาวร แม้กระทั่งหยุดการประกอบกิจการยังก่อเกิดปัญหาบ่อทรายร้าง ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณนั้นได้อีก ดังนั้นจึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

4.1 กำหนดพื้นที่ห้ามประกอบกิจการขุด ดักและดูดทรายในพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินสูง เช่น พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือเหมาะสมสำหรับการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้มีการลงทุนในด้านระบบชลประทานสำหรับการเกษตร

4.2 กำหนดและวางแผนการเปิดบ่อทราย จัดตั้งภูมิสถาปัตย์ ตลอดจนวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากการหยุดประกอบกิจการดูดทราย และปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

5. ด้านคมนาคมขนส่ง

การขนส่งทราย ส่งผลให้มีปริมาณการจราจรหนาแน่นขึ้น ถนนอาจชำรุดเสียหายเนื่องจากไม่สามารถรองรับน้ำหนักบรรทุกได้และมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้สูงขึ้น จึงควรมีมาตรการลดผลกระทบดังนี้

5.1 ในการประกอบการทรายแม่น้ำ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการขนส่งทางน้ำ โดยหลีกเลี่ยงการขนส่งทางบกให้มากที่สุด

5.2 รถบรรทุกทรายจะต้องบรรทุกด้วยน้ำหนักที่ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กรมทางหลวงกำหนดหรือไม่เกินพิกัดที่ถนนเส้นทางนั้นสามารถรองรับได้

5.3 การขนส่งทรายจะต้องขนส่งเฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น

5.4 ต้องปรับปรุงซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพดีและสามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

5.5 ควรหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่นหรือผ่านชุมชน

6. ด้านทัศนียภาพ

6.1 กำหนดให้ผู้ประกอบการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนเปิดบ่อทราย เช่น การจัดตั้งภูมิสถาปัตย์และให้ปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ เพื่อเป็นแนวบังและลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตลอดจนเป็นแนวกำบังการแพร่กระจายฝุ่นละออง เป็นต้น

6.2 กำหนดให้ผู้ประกอบการจัดการวัสดุเหลือใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น กรวดและดิน โดยรวบรวมและคัดแยกนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

7. มาตรการป้องกันและลดผลกระทบทางด้านสังคม

ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับเรื่องราวร้องเรียนและตรวจสอบข้อเท็จจริงในระดับอำเภอรับและแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีการร้องเรียนที่เกี่ยวกับผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการทราย โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค ได้แก่ ตำรวจ ทหารยาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัด สำนักงาน อุตสาหกรรมจังหวัด และสำนักงานการขนส่งทางน้ำ ภูมิภาค เป็นต้น

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ขุด ดัก และดูดทรายแม่น้ำ หรือการฟื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณแปลงดูดทรายที่ได้รับอนุญาต สามารถกระทำได้เพียงการปรับปรุงสภาพตลิ่งของลำน้ำให้คงสภาพเดิมตามธรรมชาติ ในส่วนของการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่สามารถดำเนินการได้ คือ บริเวณท่าทราย ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมการขุด ดัก และดูดทราย ขั้นตอนการขุด ดัก และดูดทราย และระยะก่อนที่จะสิ้นสุดการขุด ดัก และดูดทราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการขุด ดัก และดูดทราย และเป็นการพัฒนาพื้นที่ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในขั้นตอนการเตรียมการขุด ดัก และดูดทราย

การจัดทำแผนการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ท่าทราย จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องต่อไป ในขั้นการดำเนินการ และขั้นการสิ้นสุดการดำเนินงาน แนวทางการวางแผนการฟื้นฟู จึงต้องดำเนินงานร่วมกับการป้องกันผลกระทบจากการท่าทราย ดังนี้

1.1 จัดให้มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดินในส่วนที่เป็นขอบตลิ่ง โดยดำเนินการจัดทำมาตรการป้องกันการชะล้างแบบร่องลึกบริเวณริมตลิ่งที่ได้ปรับสภาพพื้นที่เพื่อใช้ในกิจกรรมท่าทราย โดยปลูกหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วในระยะแรกแล้วจึงปลูกไม้โตเร็ว หรือพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นภายหลัง

1.2 จัดทำระบบระบายน้ำและถนน ให้เหมาะสมตามความลาดเอียงของสภาพภูมิประเทศและ/หรือสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับทางน้ำธรรมชาติ และโครงข่ายถนนบริเวณใกล้เคียง โดยมีทางระบายน้ำล้น (Spill Way) หรือท่อระบายน้ำควบคุม

1.3 ดำเนินการลดผลกระทบทางด้านทัศนียภาพ โดยการปรับสภาพพื้นที่ให้มีความกลมกลืนกับพื้นที่ใกล้เคียง และ/หรือปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินที่กำหนดไว้ โดยการปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่ท่าทราย ก่อนการจัดวางเครื่องจักรหรือการปรับสภาพพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบด้านทัศนียภาพ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้

2. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ในระหว่างขั้นตอนการขุด ดัก และดูดทราย

การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ระหว่างการทำทราย สำหรับทรายแม่น้ำ คือ การรักษาสภาพความมั่นคงของขอบตลิ่ง และการรักษาแนวไม้ที่ปลูกโดยรอบพื้นที่ท่าทราย ให้มีความสมบูรณ์ต่อเนื่องจากขั้นการเตรียมการทำทรายจนถึงขั้นการสิ้นสุดการทำทราย

3. การฟื้นฟูสภาพพื้นที่ภายหลังจากการขุด ดัก และดูดทราย

3.1 ภายหลังจากสิ้นสุดการขุด ดัก และดูดทราย ในส่วนของการท่าทรายแม่น้ำ ซึ่งทำในพื้นที่สาธารณะ ต้องเคลื่อนย้ายเครื่องจักรอุปกรณ์ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ไม่ใช่ประโยชน์ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ออกให้หมด

3.2 ดำเนินการปรับปรุงสภาพพื้นที่บริเวณท่าทรายให้เหมาะสมกับรูปแบบการใช้ที่ดินที่กำหนดไว้ในแผนงานตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

3.3 กำหนดแผนผังหรือแบบแปลนแสดงอาณาบริเวณทั้งหมดของสถานประกอบการชุด ดัก และดูดทราย รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง รายละเอียดเกี่ยวกับแบบแปลนทั้งหมดของบ่อทรายหรือสถานประกอบการสำหรับรองรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ จากการชุด ดัก และดูดทราย การล้างทำความสะอาดและคัดแยกขนาดทราย เป็นต้น

3.4 กำหนดแบบแปลนการติดตั้งเครื่องจักร รายละเอียดเครื่องจักร และการเลือกสรรเครื่องจักรกล อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการชุด ดัก และดูดทราย ที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณของทรายและคุณสมบัติของทรายในพื้นที่ ตลอดจนผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์

3.7 ข้อพึงระวังเกี่ยวกับการชุดลอกคูคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ

ในพื้นที่ดินเค็ม การชุดลอกในระดับลึกจะไม่มีผลกับการแพร่กระจายของดินเค็มหากมีการกักเก็บน้ำและมีการระบายน้ำอย่างต่อเนื่อง แต่หากมีการกักเก็บน้ำเป็นระยะเวลานานและไม่มีการระบายน้ำก็อาจมีผลให้น้ำที่กักเก็บกลายเป็นน้ำกร่อยได้ ทั้งนี้ขึ้นกับคุณภาพน้ำบาดาลและระดับความลึกของน้ำบาดาล ถ้าน้ำบาดาลบริเวณนั้นมีคุณภาพดี คือ ปริมาณสารทั้งหมดที่ละลายได้น้อยกว่า 500 มิลลิกรัม/ลิตร ก็สามารถชุดลอกได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงระดับความลึก แต่กรณีที่น้ำบาดาลมีคุณภาพไม่ดีต้องคำนึงถึงความลึกในการชุดลอก โดยเฉพาะบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ส่วนใหญ่มีระดับความลึกของน้ำบาดาล 2-3 เมตร

(สำเนา)

ที่ มท 0511.3/8819

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

22 กรกฎาคม 2547

เรื่อง ทหารือแนวทางปฏิบัติ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์

อ้างถึง หนังสือจังหวัดนครสวรรค์ ด่วนมาก ที่ นว 0019.5/11279 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2547

ตามที่ทหารือแนวทางปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ต้นเขิน พ.ศ.2547 เนื่องจากมีบางประเด็นที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีความเห็นแตกต่างกัน ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า

1. ตามข้อหารือข้อ 1 “การขุดลอก” ตามความหมายของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ที่ต้นเขิน พ.ศ.2547 หมายถึง การขุด ดุด ตัก หรือการกระทำประการอื่นใด ที่เป็นการนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ทับถมอยู่ใต้แหล่งน้ำ สาธารณประโยชน์ที่ต้นเขินขึ้นมาบนดิน ไม่รวมถึงการนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุด ลอกไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ดังนั้น การนำดินไปถมเป็นถนนคันดิน การวางท่อระบายน้ำ หรือการ อื่นใดที่มีลักษณะนอกเหนือจากการขุดลอก จึงไม่อยู่ในบังคับของระเบียบฯ นี้

2. ตามข้อหารือข้อ 2 ตามความในข้อ 5 ของระเบียบฯ เป็นกรณีที่เอกชนเสนอขอ ทำการขุดลอก ตามที่ทางราชการได้ประกาศหาผู้มีความประสงค์ที่จะทำการขุดลอก โดยที่ทาง ราชการไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง และไม่ใช้ลักษณะของการจ้าง เพียงแต่ทางราชการให้ผู้ทำการขุดลอก สามารถนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกไปเป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก และหาก ไม่มีผู้ใดเสนอขอขุดลอกตามข้อ 5 แล้ว ส่วนราชการสามารถจัดจ้างให้เอกชนทำการขุดลอกได้ ซึ่งตามข้อ 6 ของระเบียบได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ โดยส่วนราชการนั้นๆ ต้องปฏิบัติตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 หรือระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุ ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2535 แล้วแต่กรณี

3. ตามข้อหารือข้อ 3 และข้อ 4 ในการออกแบบการขุดลอก ระเบียบกระทรวง มหาดไทยฯ ไม่ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการหรือคุณลักษณะของผู้ที่จะทำการออกแบบไว้ เนื่องจากการขุดลอกทั้ง 3 แนวทาง ที่ระเบียบฯ กำหนด จะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการ จังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจที่จะให้หน่วยงานที่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบขุดลอก เช่น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ตรวจสอบแบบขุดลอกที่ส่วนราชการเสนอ ว่าเหมาะสม กับสภาพพื้นที่ที่จะทำการขุดลอกหรือไม่ โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์

วิทยาทางน้ำ ต่อแนวลำน้ำ คลอง หรือกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง และหากพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดลอกมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย จะต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนการดำเนินการขุดลอก โดยให้อนุโลมถือปฏิบัติตามนัยข้อ 3 ของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ

(นายชัยฤกษ์ ดิษฐอำนาจ)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร 0 2222 2851

(สำเนา)

ที่ มท 0511.3/588

กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กทม. 10200

8 มกราคม 2547

เรื่อง แนวทางดำเนินการเกี่ยวกับ ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายทะเล
และแม่น้ำ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ

อ้างถึง 1. หนังสือจังหวัดชัยภูมิ ที่ ชย 0019.2/20909 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2546
2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.2/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สำเนาคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546
ลงวันที่ 9 กันยายน 2546
2. หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก ตามมาตรา 120
แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 แนบท้ายคำสั่ง
กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546

ตามที่หารือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการรับคำขอ และวิธีการเพื่อพิจารณา
อนุญาตหลักเกณฑ์การตรวจสอบการขุดลอก แกไขเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ทางเดินเรือ ฯลฯ ซึ่ง
เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าท่า ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือ
ในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 ปัจจุบันอธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีได้มอบอำนาจ “เจ้าท่า”
ให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด ในการพิจารณาอนุญาตและเก็บค่าธรรมเนียมแล้ว และกระทรวงมหาดไทย
ได้มอบหมายให้กรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องเกี่ยวกับการขุดลอก แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยังไม่มี
แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการตามกฎหมายดังกล่าว จึงเรียนมาเพื่อขอทราบแนวทาง
การปฏิบัติ นั้น

กรมที่ดินพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีการขุดลอกและการดูแลรักษาร่องน้ำ ทางเดินเรือ
แม่น้ำ ลำคลอง และทะเลสาบ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456
ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของ “เจ้าท่า” ปัจจุบันอธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีได้มอบอำนาจ
“เจ้าท่า” ให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาตแล้ว ตามคำสั่งกรมการ
ขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์
และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต การเก็บค่าธรรมเนียมในการขุดลอก ไว้ตามเอกสารแนบท้ายคำสั่ง
ดังกล่าว ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้ที่มีความประสงค์จะทำการขุดลอกยื่นคำร้องขออนุญาต
ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจตามแบบตัวอย่างแนบท้ายหลักเกณฑ์ฯ ซึ่ง
เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก ตามมาตรา 120

แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 แนนทำยคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 และหากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ให้ประสานงานกับสำนักงานการขนส่งทางน้ำในเขตอำนาจ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วราวุธ วราภรณ์

(นายวราวุธ วราภรณ์)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมที่ดิน

สำนักจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร 0 2222 2851

(สำเนา)

ด่วนที่สุด

ที่ มท 0511.3/7078

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

4 กรกฎาคม 2548

เรื่อง ขอเอกสารและสอบสวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

เรียน ผู้กำกับการ 3 กองตำรวจป่าไม้

อ้างถึง หนังสือกองกำกับการ 3 กองตำรวจป่าไม้ ที่ ตช 0021.43/2570 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2548

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำ
สาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ.2547
  2. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495
ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2548
  3. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0208.2/ว 3363 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2546
  4. คำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2548 ลงวันที่ 9 กันยายน
2546 และหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอกตามมาตรา 120
แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456
แนบท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546
ลงวันที่ 9 กันยายน 2546

ตามที่ขอให้กระทรวงมหาดไทยตรวจสอบการดำเนินการขององค์การบริหารส่วน
ตำบลสาริกา ว่า ได้ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการ
ขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ.2547 หรือไม่ และมีระเบียบอื่นๆ ที่ให้อำนาจ
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร พร้อมทั้งขอสอบสวน
เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบสำนวนการสอบสวน ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทยขอเรียนว่า การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ เพื่อแก้ไข
หรือป้องกันปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้งนั้น มีแนวทางดังนี้

1. การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา
ของกระทรวงมหาดไทย ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการ
ขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ.2547 ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1.1 แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ ที่อยู่ในบังคับตามระเบียบฯ ได้แก่ ลำราง ห้วย
หนอง คลอง บึง บาง และแหล่งน้ำอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่รวมถึงน่านน้ำตาม
พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 (ตามนัยระเบียบฯ ข้อ 4)

1.2 การขุดลอกกระทำได้ 3 กรณี

(1) กรณีประกาศเชิญชวน ให้เจ้าของโครงการประกาศเชิญชวนให้เอกชนมาขุดลอกตามนัยข้อ 5 ของระเบียบฯ ให้ผู้ขุดลอกนำกรวด หิน ดิน ทราย ที่ได้จากการขุดลอกเป็นค่าตอบแทนจากการขุดลอก กรณีนี้ไม่ใช่ลักษณะของการจ้าง ทางราชการไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง

(2) กรณีจัดจ้างตามระเบียบพัสดุฯ ตามนัยข้อ 6 ของระเบียบฯ

ก. กรณีใช้กรวด หิน ดิน ทราย แทนค่าจ้าง หากกรวด หิน ดิน ทราย เกินจากค่าจ้างให้ผู้ขุดลอกเสียค่าตอบแทนกรวด หิน ดิน ทราย คั้นแ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข. กรณีใช้เงินจ้าง ทางราชการสามารถนำกรวด หิน ดิน ทราย ไปเป็นประโยชน์ในทางราชการได้

(3) กรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขหรือป้องกันปัญหาโดยด่วน ตามนัยข้อ 8 ของระเบียบฯ ให้จัดจ้างเอกชนขุดลอกไปพลางก่อน แล้วจึงเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบภายใน 15 วัน

การขุดลอกตามนัยข้อ 1.1 (1) และ (2) จะต้องได้รับอนุมัติหรือเห็นชอบโครงการจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงจะทำการขุดลอกได้

2. การขุดลอกน่านน้ำที่อยู่ในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์ ในการขุดลอกไว้ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0511.3/ว 495 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การสำรวจแหล่งน้ำที่สมควรขุดลอก ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ประกอบกับคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 โดยสั่งการให้สำนักงานขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีในเขตอำนาจ เป็นผู้ทำการสำรวจแหล่งน้ำให้ชัดเจน พร้อมทั้งออกแบบการขุดลอก กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาในการขุดลอกให้แล้วเสร็จโดยอนุโลม ตามนัยระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการเกี่ยวกับการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ดินเงิน พ.ศ.2547

2.2 การประกาศเชิญชวน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศหาผู้ประสงค์ที่จะทำการขุดลอกให้มาแจ้งความประสงค์ที่จะขอขุดลอก มีกำหนดไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันประกาศ

2.3 การควบคุม กำกับ ดูแล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แนบท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 ดังนี้

(1) การขุดลอกดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศวิทยาทางน้ำ ต่อแนวลำน้ำ คลอง และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง

(2) หากปรากฏว่า ในพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดลอกมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ เช่น สะพาน ฝาย โบราณสถาน จะต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนการดำเนินการขุดลอก

(3) สำหรับการจำหน่ายวัสดุที่ได้จากการขุดลอก ให้จังหวัดดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2.4 วัสดุที่ได้จากการขุดลอก ให้ผู้ขุดลอกนำไปเป็นประโยชน์ของตนแทนค่าจ้าง โดยให้ตีราคากรวด หิน ดิน ทราย ตามราคาค่าตอบแทนในการอนุญาต ตามมาตรา 9 ทวิ ในบัญชีค่าตอบแทนท้ายประมวลกฎหมายที่ดินโดยอนุโลม แล้วให้หักกลับจากค่าจ้าง และถ้ามีราคาเกินกว่าค่าจ้าง ผู้ขุดลอกต้องจ่ายเงินค่ากรวด หิน ดิน ทราย ส่วนที่เกินดังกล่าวคืนให้ทางราชการ และให้เงินนั้นตกเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในกรณีที่ปรากฏว่า วัสดุที่ขุดลอกเป็นแร่ ทรัพยากรไม้ หรือวัตถุโบราณ ให้หยุดดำเนินการขุดลอก และให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

สำหรับการขุดลอกน่านน้ำนั้น ผู้ขุดลอกต้องถือปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ด้วย เช่น ต้องมีใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินและการขุดลอกต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตขุดลอก ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 แนบท้ายคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 498/2546 ลงวันที่ 9 กันยายน 2546 และหากการขุดลอกเกี่ยวข้องกับกฎหมายใด ก็ให้ถือปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ชาญชัย สุนทรมัญญ์

(นายชาญชัย สุนทรมัญญ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน สำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ

โทร. 0 2622 3469 มท 50801-12 ต่อ 365

โทรสาร 0 2222 1840